

Центральноукраїнський національний технічний університет
ЦЗДО
Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аудиту, обліку та
оподаткування
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
«21» грудня 2023 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Система обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на
доходи фізичних осіб»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООП-22 МЗ (1,4)
ОПП «Адміністрування податків та
митних платежів»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
Кравчук-Остроухова О.О.
« 21 » грудня 2023 р.

Керівник проекту
к.е.н., доцент
Ірина АНДРОЩУК
« 21 » грудня 2023 р.

Рецензент
к.е.н., доцент, доцент
кафедри економіки,
менеджменту та комерційної
діяльності
Оксана СТОРОЖУК

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет ЦЗДО
Кафедра аудиту, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма
Адміністрування податків та митних платежів

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
« 21 » грудня 2023 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

_____ **Кравчук-Остроухова Олена Олександрівна**
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)
Система обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб
2. Керівник роботи (проекту)
Андрощук Ірина Іванівна, кандидат економічних наук, доцент
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
3. Строк подання роботи до захисту 21 грудня 2023 р.
4. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	02.10.2023 р. – 15.10.2023 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	16.10.2023 р. – 05.11.2023 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту випускної кваліфікаційної роботи	06.11.2023 р. – 03.12.2023 р.	Виконано
4.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	04.12.2023 р. – 12.12.2023 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	13.12.2023 р. – 18.12.2023 р.	Виконано
6.	Представлення випускної кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аудиту, обліку та оподаткування	21.12.2023 р.	Виконано

Дата видачі завдання

« 02 » жовтня 2023 р.

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« 02 » жовтня 2023 р.

Підпис здобувача

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кравчук-Остроухова О.О. Система обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб. – Випускна кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Адміністрування податків і митних платежів». Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. Кропивницький, 2024.

У першому розділі «Теоретичні засади побудови системи обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб» досліджено економічну сутність податку з доходів фізичних осіб, з'ясовано сутність концепції розвитку податкового обліку та податкових розрахунків, викладено теоретичні основи податкового контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб. У другому розділі «Організація обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР» наведено характеристику діяльності, основних результатів господарювання та організації обліку у ТОВ «ФЕЙСЕР», проведено аналіз організації процесу утримання та сплати податку з доходів фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР», визначено особливості відображення розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб в обліку та звітності на ТОВ «ФЕЙСЕР», проведено контроль розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР». У третьому розділі «Напрямки удосконалення системи обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб» запропоновані шляхи оптимізації вітчизняної системи обліку і контролю оподаткування та сплати податку з доходів фізичних осіб, проаналізовано вплив цифрових технологій на вдосконалення обліку розрахунків за податковими платежами, досліджено зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливість його імплементації в Україні.

Ключові слова: бухгалтерський облік, контроль, податковий облік, податкова звітність, розрахунки з бюджетом, податок з доходів фізичних осіб

ANNOTATION

Kravchuk-Ostroukhova O.O. The system of accounting and control over calculations with the budget on personal income tax. Graduate qualification work for the second (master's) higher education degree in specialty 071 «Accounting and taxation» of the educational-professional program «Administration of taxes and customs payments». Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Kropyvnytskyi, 2024.

In the first chapter "Theoretical principles of the construction of the system of accounting and control over settlement with the budget of personal income tax" the economic essence of the tax on personal incomes was investigated, the essence of the concept of the development of tax accounting and tax control was clarified, the theoretical foundations of tax control over settlement were explained with the personal income tax budget. In the second chapter "Organization of accounting and control over calculations with the budget from personal income tax at "FACER" LLC, a description of the activity, main results of management and organization of accounting at "FACER" LLC is given, an analysis of the organization of the process of withholding and payment of personal income tax is carried out persons at "FACER " LLC, determined the peculiarities of displaying settlements with the budget for personal income tax in accounting and reporting at "FACER" LLC, control of settlement s with the budget for personal income tax at "FACER" LLC was carried out. In the third section, "Directions for improving the system of accounting and control over settlements with the budget on personal income tax", ways of optimizing the domestic system of accounting and control over taxation and payment of personal income tax are proposed, the impact of digital technologies on improving the accounting of settlements for tax payments is analyzed, the foreign experience of personal income taxation and the possibility of its implementation in Ukraine were studied.

Keywords: accounting, control, tax accounting, tax reporting, calculations with the budget, personal income tax

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 .ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	13
1.1. Економічна сутність податку з доходів фізичних осіб	13
1.2. Концепція розвитку податкового обліку та податкових розрахунків	20
1.3. Податковий контроль розрахунків з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб	32
Висновки до розділу 1	42
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ НА ТОВ «ФЕЙСЕР».....	45
2.1. Характеристика діяльності ТОВ «ФЕЙСЕР»	45
2.2. Організація процесу утримання та сплати податку з доходів фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР»	52
2.3. Відображення розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб в обліку та звітності на ТОВ «ФЕЙСЕР»	57
2.4. Контроль розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР»	62
Висновки до розділу 2	67
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	70
3.1. Шляхи оптимізації вітчизняної системи обліку і контролю оподаткування та сплати податку з доходів фізичних осіб.....	70
3.2. Вплив цифрових технологій на вдосконалення обліку розрахунків за податковими платежами	75
3.3. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливість його імплементації в Україні	78
Висновки до розділу 3	81
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні умови ведення бізнесу (економічні зміни, які охопили національну економіку внаслідок військового вторгнення та руху до Європейського співтовариства) вимагають оновлення механізмів фінансового регулювання економіки. Це стосується, перш за все, податкових механізмів, неефективність яких у сучасних умовах має найбільш негативні наслідки. Модернізація існуючих фінансових інструментів та їх активне застосування для усунення негативних тенденцій є сучасними вимогами до держави.

Система оподаткування доходів фізичних осіб України є фінансовим інструментом, який формує більшу частину податкових надходжень до місцевих бюджетів. Водночас податок на доходи фізичних осіб на сьогодні є найважливішим бюджетоутворюючим податком на регіональному рівні. Він являє собою оплату фізичної особи за послуги, надані їй громадою, на території якої вона зареєстрована або особа, яка утримує податок, знаходиться.

Механізм оподаткування доходів фізичних осіб у сучасній економічній ситуації нашої країни ще не має прийнятної досконалості, що пов'язано головним чином з тим, що окремі положення податкового законодавства не врегульовані на законодавчому рівні та не отримали достатнього розвитку на практиці. Таким чином, система податкового контролю потребує посилення, а система планування податкових надходжень потребує подальшого вдосконалення.

Розрахунок податків і платежів в системі бухгалтерського обліку є одним із найскладніших напрямів, оскільки законодавча база розрахунків податків постійно змінюється, а розвиток і впровадження цифрових технологій в бухгалтерські процедури призводить до змін в організації бухгалтерського обліку.

Тому проблемні питання формування, обліку та контролю за обчисленням і сплатою податку на доходи фізичних осіб мають бути

вдосконалені. Крім того, цей податок відіграє важливу соціальну роль, оскільки безпосередньо впливає на рівень доходів населення.

Історія виникнення та сутність податку на доходи фізичних осіб є традиційним об'єктом наукових досліджень. Серед фіхівців, що досліджували це питання можна виділити Бондаренко Г.І., Греченко А.В., Данілов О.Д., Демченко Т.М., Кравченко Л.М., Лекарь С.І., Чижова Т.В тощо.

Питання вдосконалення обліку й контролю податку на доходи фізичних осіб розглядали у своїх працях такі науковці: Бахметова Я.Ю., Кулаковська Л.П., Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Швеця Ю.О. та інші.

Проблемні аспекти організації обліку розрахунків за податковими платежами досліджені багатьма вченими, зокрема, Т. Бурова, І. Волошенюк, В. Драчук, О. Кушніренко, Н. Новак та інші.

Проте системних досліджень питань побудови системи обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб явно недостатньо, що і визначило актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи та напрямки проведеного дослідження.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендації з удосконалення системи обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб.

Задачі дослідження. З метою досягнення поставленої мети при виконанні випускної кваліфікаційної роботи були вирішені завдання:

- досліджено економічну сутність податку з доходів фізичних осіб;
- з'ясована сутність концепції розвитку податкового обліку та податкових розрахунків;
- вивчено теоретичні основи податкового контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб;
- проаналізовано організацію обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР»;
- запропоновані шляхи оптимізації вітчизняної системи обліку і контролю оподаткування та сплати податку з доходів фізичних осіб;

- з'ясовано вплив цифрових технологій на вдосконалення обліку розрахунків за податковими платежами;
- досліджено зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливість його імплементації в Україні.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження обрано приватні компанії, що надають послуги у сфері анотації та обробки даних та займаються розвитком штучного інтелекту. Конкретні дослідження проводилися з використанням даних первинного, аналітичного, синтетичного обліку, фінансової та податкової звітності Товариства з обмеженою відповідальністю «ФЕЙСЕР».

Предмет дослідження. Предметом дослідження є системи обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб.

Інформаційне забезпечення проведених досліджень. Для дослідження вищезазначених питань були використані такі джерела інформації:

- дані первинного, аналітичного та синтетичного обліку ТОВ «ФЕЙСЕР»;
- законодавчі та нормативно-правові документи України, що регулюють порядок ведення обліку та здійснення контролю розрахунків з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб;
- економічна фахова література з питань розрахунків з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб.

Методи дослідження. З метою досягнення поставленої мети цієї випускної кваліфікаційної роботи була використана система загальнонаукових методів аналізу, у тому числі, метод системного аналізу, методи порівняння, положення діалектичного методу пізнання процесів і явищ у їх взаємозв'язку та розвитку, синтезу, методи та прийоми математичної статистики, систематизації та узагальнення, прогнозування економічних процесів та економіко-статистичного моделювання тощо.

Сутність результатів, що були отримані при написання випускної кваліфікаційної роботи, - вивчення, аналіз та узагальнення теорії та практики обліку та внутрішнього контролю розрахунків з бюджетом з податку на доходи

фізичних осіб. **Теоретична та практична значимість отриманих результатів** полягає у наступному:

- з метою підвищення ефективності контролю розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб, отримав подальшого розвитку план перевірки, який включає перелік робіт на основних етапах контролю і строки їх виконання із зазначенням джерел інформації. Проведення контролю з використанням розроблених документів та за запропонованою методологією значно підвищить ефективність та якість контролю та дозволять перевірити вірність розрахунку податку на доходи фізичних осіб, чинність первинних документів з їх обліку, відображення в синтетичному, аналітичному обліку, а також звітності;

- отримав подальший розвиток підхід до використання цифрових технологій при організації обліку розрахунків за податковими платежами, зокрема і ПДФО, оскільки це є запорукою покращання податкової дисципліни, що у сукупності із правильно розробленою і формалізованою обліковою політикою дозволить запобігти витратам щодо сплати штрафів та інших видів фінансових санкцій, які накладаються фіскальними органами;

- на підставі узагальнення різноманітного зарубіжного досвіду оподаткування доходів фізичних осіб, аналізу переваг та недоліків прогресивної та пропорційної системи оподаткування, вивчення проблем, які здійснюють вплив на соціально-економічний розвиток, удосконалено підходи щодо імплементації такого досвіду в Україні, який полягає у тому, що податковий тягар не повинен зменшувати економічну активність платника, оподаткування не має перешкоджати внутрішній раціональній організації виробництва, його зовнішній орієнтації на попит споживачів.

Практичне значення одержаних у ході написання ВКР результатів дослідження полягає в тому що, представлений матеріал може бути використаний обліковими службами приватних компаній, що надають послуги у сфері анотації та обробки даних та займаються розвитком штучного інтелекту.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження оприлюднені на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і учнівської молоді «Облік, оподаткування і контроль в управлінні» Центральноукраїнського національного технічного університету (24 листопада 2022 р.) та XI Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально--економічних систем» (30 листопада 2023 р., м. Кропивницький, Україна). Основні положення й результати дослідження опубліковано у тезах загальним обсягом 0,17 др. арк. «Особливості оподаткування доходів фізичних осіб в зарубіжних країнах» в Матеріалах XI Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально--економічних систем» 30 листопада 2023 р..

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі «Теоретичні засади побудови системи обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб» досліджено економічну сутність податку з доходів фізичних осіб, з'ясовано сутність концепції розвитку податкового обліку та податкових розрахунків, викладено теоретичні основи податкового контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб.

У другому розділі «Організація обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР» наведено характеристику діяльності, основних результатів господарювання та організації обліку у ТОВ «ФЕЙСЕР», проведено аналіз організації процесу утримання та сплати податку з доходів фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР», визначено особливості відображення розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб в обліку та звітності на ТОВ «ФЕЙСЕР», проведено контроль розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР».

У третьому розділі «Напрямки удосконалення системи обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб» запропоновані шляхи оптимізації вітчизняної системи обліку і контролю оподаткування та сплати податку з доходів фізичних осіб, проаналізовано вплив цифрових технологій на вдосконалення обліку розрахунків за податковими платежами, досліджено зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливість його імплементації в Україні.

Обсяг роботи. Робота викладена на 98 сторінках, вона містить 7 рисунків, 6 таблиці, додатки, список використаних джерел налічує 145 найменувань та викладений на 15 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1.1. Економічна сутність податку з доходів фізичних осіб

Податок з доходів громадян разом з іншими податками, що є складовою податкової системи нашої держави, виступає одним із вагомих важелів керування розподілом фінансових ресурсів між владою та населенням. Оподаткування доходів фізосіб є складовою фінансового механізму України.

Податок з доходів фізосіб (ПДФО) є одним із важливих елементів у податковій системі держави. Першою з характерних особливостей є його вагоме соціально-економічне значення, масштабність чисельності платників даного податку, розмірами усіх надходжень до бюджету.

Одним із видів податку з доходів фізосіб - плата фізичної особи за надані територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу (місце постійного або переважного проживання платника податку, місце реєстрації платника податку, визначене згідно із законодавством) або розташовано особу, що виплачує оподатковувані доходи послуги, які надаються їй.

Головною метою обліку податку з доходів фізичних осіб виступає дозвіл до залучення до бюджетних надходжень та підтримання значного податкового тиску на основі прямого розрахунку доходів платника податків.

Податок з доходів фізичних осіб в нашій державі має досить стійку законодавчу базу. Так, починаючи із 1992р. він регламентувався Декретом Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян», з 2004 р. – Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб», а із 2010 р. – Податковим Кодексом України. Аналіз нормативних документів свідчить, що

законодавче регулювання закону в Україні є сталим, якщо порівнювати з будь-якими іншими податками та зборами.

Функції податку безпосередньо реалізуються через принципи, що у ньому положенні і можуть реалізуватися в кожному виді податку. Принципи податку можуть реалізуватися через певні дії, що можуть встановлювати невизначеності цього характерного механізму:

1. Однократність обкладання. Цей механізм реалізується через те, що той самий об'єкт може обкладатися податком одного виду тільки 1 раз за період (податковий період);

2. Універсалізація податку. Принцип може припускати незалежність податкового впливу від форм власності платника, припускати однакові умови до оподатковування будь-яких платників. Цей принцип також регулює умови однакового відрахування частини об'єкта незважаючи на джерела його отримання, таким чином всі платники змушені відраховувати рівну долю доходів відповідно до своєї роботи;

3. Індивідуальна безплатність. Основа цієї ознаки податку регулюється рухом в одну сторону засобів від платника до влади.

4. Безумовний характер. Продовження попереднього принципу, а саме регулює сплату податку, не зв'язану ні з якими зворотними подіями, і бонусами з боку влади.

5. Нецільовий характер податкового платежу. Наступна ознака реалізується через надходження його у фонди, що нагромаджені владою і реалізуються на погашення потреб влади.

6. Обов'язковий характер. Принцип описує нереальність законного ухилення від його сплати. Саме, обов'язковий характер податкового вилучення реалізує накопичення дохідної частки бюджету. Це і є основою на конституційному рівні сплати податків, як обов'язку населення.

7. Безповоротний характер. Значення цього принципу полягає в тому, що в кінцевому підсумку платник отримує віддачу від сплачених податків і зборів,

коли державні органи реалізують потреби громадян, в яких зацікавлені усі, і в цьому сенсі податки та збори мають повертатися до громадян.

Першоджерелом податкової системи України є нормативно-правове регулювання податкової політики. До уваги береться нормативно-правове забезпечення обліку, контролю, адміністрування та порядок справляння податку з доходів фізосіб.

Податковий кодекс України та Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» виступають головними нормативно-правовими документами в питаннях обліку та контролю за податком з доходів фізичних осіб.

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – це загальнодержавний прямий податок, що стягується з доходів фізичних осіб (як з резидентів, так і з нерезидентів). Питання нормативно-правового регулювання нарахування й сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні розглядається в IV Розділі Податкового кодексу України (ПКУ).

Відповідно до ст. 163 ПКУ: «Об'єктами оподаткування ПДФО в Україні є:

- загальний місячний або річний оподатковуваний дохід (для резидентів та нерезидентів);
- доходи з джерела їх походження в Україні, що остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати чи надання) (для резидентів та нерезидентів);
- іноземні доходи, що отримані з джерел за межами України (тільки для резидентів) [85].

Тому на думку, Масленнікова Є.І. та Гусєва А.О.: «економічна сутність ПДФО полягає у перерахуванні до державного бюджету частини доходів громадян (фізичних осіб) задля забезпечення державних видатків на підтримання соціально-економічної стабільності на макроекономічному рівні (цей податок виконує фіскальну та розподільчо-регулюючу функції)» [66].

Згідно зі ст. 167 ПКУ: «Базова ставка з ПДФО в Україні складає 18%. Однак з урахуванням військового збору (1,5%), який за процедурою стягнення має характер ПДФО та надходження від якого зараховуються до загального фонду державного бюджету України, фактичний рівень податкового тягара для фізичних осіб складає 19,5%» [85].

Слід зазначити, що Гусєв А.О. і Масленніков Є.І., які докладно висвітлюють питання оподаткування доходів фізичних осіб, вважають: «Впровадження в Україні високих податкових ставок, а також прогресивної шкали оподаткування з ПДФО за зразком країн ЄС не є ефективним, адже, згідно з кривою Лаффера, це не забезпечить максимізацію доходів державного бюджету (за збільшення ставки ПДФО в Україні значно зростатиме рівень тіньової економіки, перш за все через низький рівень податкової культури в країні)» [66, с. 33].

Проведений порівняльний аналіз частки ПДФО у складі податкових надходжень у країнах ЄС та в нашій державі свідчить про те, що частка ПДФО в Україні є меншою за країни ЄС, але спостерігається тенденція до росту. Необхідно зазначити, що ПДФО в Україні посідає 2 місце після ПДВ за розмірами податкових надходжень.

У сучасних умовах воєнного стану в державі здійснювати податкову дисципліну можливо за умови свідомості громадян держави, а саме платників податків. В умовах воєнного стану функціонування економіки потребує оригінальних та дієвих рішень, які повинні оптимізувати податкове навантаження та правила до сімнадцяти воєнних сучасностей, що нададуть можливість для сприятливих умов функціонування бізнесу.

Після введення воєнного стану в нашій державі відбулися зміни, що відобразилися на веденні бізнесу, у тому числі середнього та малого.

В цілях підтримки суб'єктів бізнесу, наш уряд не залишив без уваги суб'єктів господарювання, і запропонував пільги стосовно оподаткування діяльності платників податків під час війни в нашій державі.

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та

інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022р. №2120-IX (набрав чинності 17.03.2022 р.), яким передбачені податкові пільги для стимулювання економіки країни, є результатом роботи Верховною Радою України, після початку військової агресії росії.

Проведений аналіз сучасного стану економіки України, свідчить про те, що вона тільки починає «приходити до тями». Це відбувається завдяки зупинці контролю та полегшення ведення бізнесу, що може стимулювати економіку під час воєнного стану. Саме такі законодавчі акти стали першими ластівками змін у оподаткуванні: Закони України від 3 березня 2022 року «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» та «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану».

Згідно з цими нормативними документами на період воєнного стану:

« - платники податків звільняються від відповідальності у разі відсутності можливості своєчасно виконати податковий обов'язок;

- зупинено перебіг усіх визначених податковим законодавством строків;
- продовжено термін дії ліцензій;
- звільнено від санкцій за порушення вимог застосування реєстраторів розрахункових операцій;
- запроваджено мораторій на проведення усіх видів податкових перевірок» [42].

Законом України від 15 березня 2022 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану» ухвалено радикальні податкові зміни».

Необхідність в оптимізації системи стягнення ПДФО вимагає підвищення залежності загального рівня надходжень до державного бюджету України від ПДФО. При цьому чинна модель стягнення ПДФО в нашій країні має ряд неузгодженостей. А саме, це фактична відсутність можливості застосування податкової соціальної пільги (ПСП) особами з низьким рівнем доходів.

Відповідно до ст. ПКУ: «соціальна пільга може застосовуватися до доходу протягом звітного податкового періоду (одного місяця), розмір якого не перевищує прожитковий мінімум для працездатних осіб на 1 січня звітного податкового року, помножений на коефіцієнт 1,4, з округленням до найближчих 10 грн.»[85].

Надходження від військового збору, який зараховуються до загального фонду державного бюджету, що призводить до подвійного оподаткування (з фізосіб стягуються водночас 2 аналогічних податки, що призводить до збільшення податкового навантаження осіб).

Наступним недопрацюванням діючої системи оподаткування ПДФО є саме нецільове використання ПДФО під час розподілу бюджетних видатків. Також це призводить до несплати чи мінімізації ПДФО суб'єктами бізнесу.

Ідейний захід реформування чинної моделі стягнення ПДФО полягає в наступному: «По-перше, відміна військового збору – платежу, що за своїм характером є 1,5% надбавкою до ПДФО та не має самостійного значення в умовах проведення чинної податково-бюджетної політики держави. Це дасть можливість понизити податкове навантаження для осіб на 1,5% та не надасть втрат бюджету.

По-друге, заміна ПДФО єдиним збором з фізичних осіб. Саме це спрямовано на використання сум платежів осіб за цільовим призначенням (стягнення єдиного збору з фізичних осіб, на відміну від ПДФО, передбачатиме внесок з умовою отримання платниками спеціальної вигоди замість справлення безумовного платежу). Таке запровадження надасть можливість запровадити збори, що будуть об'єднані в один (єдиний соціальний внесок, що формується з чотирьох) за ставкою 18%. Так, збір з фізичних осіб має перераховуватися до спеціального фонду державного бюджету та формуватися з платежів, які будуть спрямовані на найбільш соціально вагомі бюджетні видатки, а саме: - медичний збір (5%) – розподіл видатків на потреби системи охорони здоров'я України; - соціальний збір (5%) – розподіл на видатки соціальної сфери, зокрема на дотації пенсійного фонду, субсидії та інші трансфертні виплати соціально

незахищеним верствам населення;- освітній збір (4%) – розподіл видатків на розвиток освіти та науки в Україні;- збір на цифрову трансформацію (2%) – розподіл видатків на діджиталізацію країни; - збір на національну безпеку та оборону (2%) – розподіл видатків на потреби національної безпеки країни.

Слід зазначити, що об'єднання цих платежів у єдиний збір з фізичних осіб дасть змогу знизити витрати на їх адміністрування. При цьому передбачається, що ці сфери додатково фінансуватимуться за рахунок загального фонду державного бюджету, який має наповнюватись за рахунок непрямих податків, неподаткових надходжень та інших джерел доходів державного бюджету.

Застосування ПСП на єдиний збір з фізичних осіб з огляду на мінімальну заробітну плату (замість прожиткового мінімуму для працездатних осіб), помножену на коефіцієнт 1,4, з округленням до найбільших 10 грн.» [64].

Податок на доходи фізичних осіб – це обов'язковий незаперечний платіж, що сплачується з доходів фізосіб (резидентів та нерезидентів) та скеровується до загальнодержавного бюджету країни. В нашій державі ПДФО несе фіскальну (задоволення бюджетних доходів) та розподільчо-регулюючу (з метою перерозподілу частини ВВП між суб'єктами господарювання) функції. Базова ставка ПДФО складає 18%, з урахуванням військового збору (1,5%), що має схожий характер нарахування, загальний розмір податкового тягара на фізособи становить 19,5% від розміру оподатковуваного доходу. У сучасних країнах цей податок нараховується за більш значною ставкою та має зазвичай передовий характер. У сучасних умовах ПДФО є найбільш вагомим джерелом податкових надходжень серед прямих податків.

Усунення вагомих недоліків діючої методики справляння цього податку є першочерговим завданням концепції реформування ПДФО, а саме:

- скасування податку на доходи фізичних осіб та впровадження єдиного збору з фізосіб за ставкою 18%;
- скасування військового збору;

- зміну методики застосування податкової соціальної пільги, виходячи з рівня мінімальної заробітної плати.

1.2. Концепція розвитку податкового обліку та податкових розрахунків

Існуючі національні системи обліку трансформувалися у ході сучасного розвитку суспільства. Створювалось нормативно-законодавче регулювання національні системи бухгалтерського обліку, що саме сприяє вирішенню певних задач розвитку економіки нашої держави.

У наукових публікаціях існують дискусійні питання з приводу підсистеми податкового обліку: якщо поділ бухгалтерського обліку на фінансовий і управлінський є загальновизнаним, то податковий облік, його предмет і сутність виникають питання.

Першопричиною появи податкового обліку стали фінансові відносини суб'єкта бізнесу з приводу обчислення та сплати податків. Оподаткування існує не одне століття, проте неможливо зустріти сучасну систему податків та зборів без недоліків. Система податків завжди не отримувала схвалення зі сторони платників податків тієї чи іншої країни. У зв'язку з цим сучасна система оподаткування нашої країни та, як наслідок, податковий облік, потребують постійного розвитку.

У наукових публікаціях стверджується, що податковий облік має бухгалтерські засади. Так, підґрунтям даного твердження є принципи, що лежать в основі обліку, а саме: документування, майнової відокремленості (автономності), своєчасності, послідовності застосування облікової політики або безперервності ведення обліку і раціональності.

Загальні характеристики, що притаманні бухгалтерському та податковому обліку вказують на їх взаємозв'язок. Доцільно виділити їх загальні

характеристики, а саме: - вони спираються на первинні документи; - інформація, що базується призначена насамперед для зовнішніх користувачів; - інформація бухгалтерського обліку є базою для податкового обліку; - бухгалтерський та податковий облік на підприємстві здійснюють, як правило, одні і ті самі спеціалісти.

Треба зазначити, що подібностей в бухгалтерському та податковому обліку більше, ніж відмінностей.

У науковій літературі можна зустріти поділ груп країн з високим (європейська модель обліку) та низьким (англо-американська модель обліку) поєднанням бухгалтерського та податкового обліку. Сучасні умови господарювання призвели до переформування обліку в нашій країні з його орієнтацією на власну модель. Саме, відмінність між їх цілями призвели до поділу бухгалтерського та податкового обліку.

Сьогодні в більшості наукових публікацій існують такі визначення податкового обліку, як розуміння нового виду господарського обліку, інші фахівці виокремлюють в окрему підсистему бухгалтерського чи фінансового обліку, або стверджують на неможливості його існування.

Інша група науковців вважають за доцільне повний поділ двох видів обліку. А.В. Бризгалін, В.Р. Бернік, А.М. Головкін, О.В. Демешева вважають: «Облікова робота, яка проводиться на підприємстві, повинна підрозділятися на три види: фінансовий облік, управлінський облік та податковий облік. Фінансовий облік вони розглядають як збір зведених даних на рахунках бухгалтерського обліку, необхідних для складання фінансової звітності, виявлення фінансових результатів за звітний період. На підставі цього виду обліку ведеться управлінський облік, тобто облік витрат на виробництво, контроль за ними, прогнозування прибутку. Податковий облік також ведеться на підприємстві в силу юридичного зобов'язання і призначений він для визначення розміру податків. Саме таке співвідношення облікової діяльності на підприємствах і організаціях, на їхній погляд, представляється оптимальним на сучасному етапі фінансово-економічного розвитку» [9].

П.Я. Гарасим, А.П. Гарасим, П.Я. Хомин вважають: «Хоч податковий облік органічно поєднується із традиційною системою фінансового обліку, його не можна вважати лише складовою частиною останнього, оскільки суттєві особливості економічних категорій, які тут використовуються, зумовлюють значні відмінності методики організації процесу обліку» [22].

Отже існування в нашій країні податкового обліку є фактом незаперечним, про що свідчить проведений аналіз публікацій.

О.І. Малишкін вказує на: «необхідність виділення податкового обліку і визначає його як облік прибутку та податку на додану вартість. П. Марич зазначає на необхідність створення податкового обліку поряд із бухгалтерським з метою накопичення відповідних даних про валові витрати та валові доходи для складання податкових декларацій, аргументуючи тим, що існуюча методологія ведення бухгалтерського обліку не дає можливості розрахувати суму прибутку з метою оподаткування» [17].

На думку О. Лишиленка: «під податковим обліком слід розуміти облік, який забезпечує виконання органами державної податкової адміністрації своїх основних функцій з наповнення дохідної частини бюджету держави загальнодержавними та місцевими податками. Він стверджує, що податковий облік повинен покладатися більшою частиною на плечі відповідних податкових органів» [65].

Кругляк З.І. визначає: «податковий облік як “підсистему бухгалтерського обліку, яка за певними правилами, затвердженими державою, виконує функції нарахування та сплати податків відповідним державним органам» [54].

Так Ф.Ф. Бутинець вважає: «податковий облік підсистемою бухгалтерського обліку, яка на підставі затверджених державою правил виконує функції нарахування та сплати податків і надання інформації про це відповідним державним органам. Він (податковий облік) регулює взаємовідносини між платником податку і державою по обсягу і структурі обов’язкових податкових платежів. Водночас Ф.Ф. Бутинець зазначає існування ряду факторів, які не дозволяють повністю розділити податковий і

бухгалтерський облік» [13].

В. Вишневський та С. Богачев вказують на те, що: «протиставлення бухгалтерського обліку податковому є не досить коректне. Оскільки, бухгалтерський облік – це родове поняття, він може бути розділений на фінансовий, податковий і управлінський. У ситуації, що має місце в Україні, необхідність спеціального виокремлення податкового обліку не викликає сумнівів» [4].

Існує таке твердження, що фінансовий облік є підсистемою бухгалтерського обліку, призначена для надання інформації всім видам зовнішніх користувачів, зокрема і державним контролюючим органам, а отже можна розглядати податковий облік, як такий, що є складовою частиною фінансового обліку.

Іноді можна зустріти в науковій літературі факти, що заперечують необхідність виділення податкового обліку в окремий вид обліку. Так, В.Л. Андрущенко наголошує на тому, що: «Податковий облік не існує автономно як окремий вид обліку, а є складовою частиною інтегрованої системи бухгалтерського обліку» [2].

О. Линник висловлює надію, що: «податковий облік – тимчасове явище для забезпечення облікової інформації для визначення фінансових результатів з метою їх оподаткування» [60]. На думку О. Василик: «перехід до використання в фінансовому обліку міжнародних стандартів повинен мати вплив на визначення об'єктів оподаткування» [14].

В.А. Альтшулер вважає: «Законодавство про оподаткування повинно: «встановлювати хто є платником податків, що є об'єктом оподаткування, які можуть бути розбіжності між фінансовою і податковою базами оцінки, у які терміни варто сплачувати податки і т.д., але аж ніяк не те, як розраховувати самі фінансові результати. Відповідно, податкові органи не будуть вказувати, як варто розуміти правила визначення прибутків і витрат. Це – виняткове право бухгалтерів і їх фахових організацій» [3].

Д.П. Волеов наголошує: «взагалі немає необхідності у створенні

відокремленого податкового обліку, оскільки так чи інакше бухгалтерські реєстри містять необхідну для складення податкових декларацій інформацію, потрібно лише розробити алгоритми її використання» [19].

М.Р. Лучко вважає: «застосування самого терміну “податковий облік” є дещо некоректним, оскільки ті процедури, котрі проходять в ньому, доцільніше назвати розрахунками. Та й ведення в ньому рахунків носить умовний та рекомендований характер» [17].

Існуючі невирішені питання класифікації видів обліку призводять до плутанини в термінології. Необхідно зазначити, що визначення чіткої класифікації видів обліку ускладнюється їх взаємодією, що проявляється через існування спільних первинних документів або застосування реєстрів у фінансовому та податковому обліку.

Отже, є можливим підтримувати думку спеціалістів, що фінансовий та податковий облік може характеризуватися як взаємозв'язком, так і відмінностями.

З цього приводу С.Ф. Голов зазначає: «що створення окремих систем обліку для задоволення потреб окремих користувачів є неефективним, оскільки ядром інформаційного забезпечення управління є бухгалтерський облік» [23].

Для розуміння податкового обліку необхідно дослідити нормативне трактування терміна податковий облік, а також особливості його застосування. При вивченні сучасної наукової літератури можна виділити такі проблемні аспекти, а саме: «відсутність чіткого трактування терміна “податковий облік” у жодному нормативному документі; регламентація бухгалтерського та податкового обліку різними державними органами, що може служити аргументом на користь виділення останнього у підсистему бухгалтерського обліку» [29].

Термін податковий облік офіційно у законодавстві був застосований у Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств” і визначав податкові періоди та момент визнання валових доходів і витрат. Але у жодному нормативному документі немає цього терміна. Податковий Кодекс

також не визначає податковий облік. В Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” є визначення “бухгалтерський облік” та “управлінський облік”, але термін “податковий облік” не розкритий.

Не можна заперечувати той факт, що податковий облік законно закріпився, с вітчизняні економісти як і раніше не звертають уваги на розуміння цієї проблеми. Сьогодні, як і в 90- х рр. переважає сумнівний підхід, що найбільше яскраво виразив В.Ф. Плахтій: “Фахівці не уявляють ні предмета, ні методів податкового обліку, ні його принципової відмінності від обліку бухгалтерського... Світовий і наш невеликий російський досвід бухгалтерського обліку в інтересах оподатковування свідчить про те, що ніякі рівнобіжні системи обліку не потрібні» [84].

Джерело походження терміну “податковий облік” із американської наукової літератури і є невизначеним перекладом словосполучення “tax accounting” – “облік податків або податкових зобов’язань”. “Accounting” – дуже загальне поняття. В американській і західноєвропейській літературі існує поняття, що сучасний бухгалтер повинен займатися не тільки збором господарських операцій, але і іншими функціями управління – планування, контролем, розробкою і підготовкою різних економічних рішень з поліпшення роботи підприємства.

Ще один фактор поділу – відсутність межі між фінансовим та управлінським обліком (наприклад, облік витрат можна віднести до кожного з цих блоків): існують тільки критерії поділу інформації на фінансову та управлінську, в той час як податковий облік відокремлений вже тим, що порядок його організації встановлений законодавчо. Суттєвою ознакою відокремленості податкового обліку є те, що для нього склалося однозначне тлумачення; інші два блоки системи облікових дисциплін обмежень у визначенні не мають. Податковий облік має однопланову і однозначну ціль і саме це визначає таке однозначного тлумачення. Інтереси органів державного управління виступають ключовим моментом і визначають необхідність ведення податкового обліку.

Історичний досвід використання різних підходів до теоретичної диференціації обліку, свідчить про те що усі вони мають право на існування, але необхідно оцінювати з позицій часу і конкретної економічної ситуації. При підготовці національної концепції взаємозв'язку систем фінансового, управлінського і податкового обліку можливий варіант дослідження підходів інших країн, але не небезпечно повторювати підходи інших країн.

Нам близька думка М.Я. Дем'яненко: «Явище податкового обліку об'єктивне оскільки відбиває суть, що відбувається в практиці бухгалтерської роботи» [33].

Термін “податковий облік” у господарській діяльності застосовується у двох визначеннях: «на макрорівні, податковий облік є елементом податкового механізму та являє собою сукупність правових норм, які регулюють відносини між державою (в особі державної податкової служби) і суб'єктами господарювання, що виникають у процесі збору, накопичення й узагальнення інформації про платників податків та їх діяльність, яка необхідна для належної організації системи адміністрування податків; на мікрорівні, податковий облік являє собою інформаційну систему, призначенням якої є об'єктивне і неупереджене визначення баз оподаткування та забезпечення можливості належного контролю за повнотою і достовірністю виконання зобов'язань перед бюджетом» [57].

Порядок ведення податкового обліку регламентується податковим і бухгалтерським законодавством. Оскільки податкове законодавство закріплює правила визначення податкових баз, а формування податкових зобов'язань відбувається на підставі принципів та методів бухгалтерського обліку.

Головною метою податкового обліку є формування достовірної інформації про факти господарського життя, пов'язаних з обов'язками суб'єктів виконувати податкові зобов'язання, формувати відповідні звітні документи і т.п. Ця мета пов'язана з фіскальним інтересом нашої країни, із сплатою частини доходів до бюджету.

«Відмінність спостерігається також у правилах ведення, про що зазначено

у нормативно-правових актів, а саме впливає, що правила ведення податкового обліку значно відрізняються від принципів бухгалтерського обліку. У податковому обліку не передбачається система подвійного запису; можуть враховуватись в повному обсязі операції, лише ті, що призводять до зміни доходів і витрат організації; відсутнє кодування рахунків, що полегшує ведення обліку; немає системи взаємопов'язаних показників та системного контролю за правильністю формування показників.

Найбільш вагомою відмінністю, на наш погляд, є відмова від обов'язкового застосування системи рахунків та подвійного запису в податковому обліку. Так при розробці податкового обліку не було враховано положення теорії та методології бухгалтерського обліку (метод подвійного запису, балансове узагальнення), що не дозволяють робити грубих помилок. І тому проблемні питання та доказова база в податковому обліку - невирішене питання. Тому поділ двох облікових систем є очевидним результатом.

У практиці більшості підприємств питання оподаткування є переважним порівняно із завданнями фінансової звітності, саме про що у наукових публікаціях вказують автори. Так, платник податків під час ведення бухгалтерського обліку більше спирається на правила податкового кодексу, оминаючи принципи достовірності даних фінансової звітності. В таких умовах фінансова звітність не надає якісних характеристик звітної інформації» [57].

«Питання податкового обліку та його зв'язку з бухгалтерським обліком продовжуються до сьогодні, про що свідчать дослідження наукової літератури. Проведений аналіз тверджень науковців дозволив умовно поділити на два напрями розвитку концепції взаємозв'язку бухгалтерського та податкового обліку.

Так, за першою концепцією прихильники вважають, що податковий облік має базуватися на правилах бухгалтерського обліку. Вважається, що ведення податкового обліку, окремого від бухгалтерського, призводить до ускладнення системи обліку на підприємствах та втрати раціональності бухгалтерських процедур» [6].

Сігідов Ю. І. вважає: «Виокремлення податкового обліку як самостійного, ускладнює процес обліку, втрачаються сили робітників обліку на виконання завдань податкового законодавства. При цьому у податковому обліку відсутні такі елементи контролю, як звіряння даних аналітичного та синтетичного обліку, балансове узагальнення та інші способи, що притаманні бухгалтерському обліку. Саме це дає можливість для ухилення від сплати податків шляхом різних маніпуляцій з обліковими даними про доходи та витрати, і ускладнює роботу податківців» [106].

Твердження про доцільність створення єдиної системи бухгалтерського та податкового обліку можна зустріти в багатьох наукових роботах. І саме на підґрунті цього Новодворським В. Д. запропонована національна концепція податкового обліку, яка базується на таких принципах: «принцип єдності систем бухгалтерського обліку та оподаткування, держава повинна виходити з пріоритету бухгалтерських правил, поступаючись у розумних межах інтересами оподаткування;

- принцип правової взаємодії системи бухгалтерського обліку та оподаткування. Передбачає, що норми податкового законодавства мають знаходити відображення у правилах бухгалтерського обліку та навпаки;

- побудова моделі взаємовідносин бухгалтерського обліку та оподаткування вимагає, щоб у її основі було закладено схему відображення даних на рахунках бухгалтерського обліку;

- методика розрахунку податкових сум та документальне оформлення податкових відносин загалом мають виходити з основ класичного бухгалтерського обліку, а не навпаки;

- принцип гармонізації системи бухгалтерського обліку та оподаткування передбачає, що оптимізація функціонування та подальшого розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування, удосконалення їх взаємовідносин багато в чому визначається сумісністю та однорідністю понятійного апарату вищевказаних систем» [74].

Професор Л. В. Попова при цьому зазначає: «Податковий облік не можна

розглядати як щось відокремлене від бухгалтерського, оскільки надто тісний методичний та документальний зв'язок між ними. Цілі та завдання податкового обліку для розрахунку податку на прибуток є складовою цілей та завдань бухгалтерського обліку, і виділення податкового обліку як самостійної одиниці призводить до дублювання однієї й тієї ж інформації в аналітичних регістрах двох видів обліку» [86].

Отже, такий підхід передбачає перенесення елементів системи обліку до системи податкового обліку, який, в свою чергу, стає одним із різновидів бухгалтерського обліку.

Існують також спеціалісти, які вважають, що необхідно розділити бухгалтерський та податковий облік. Так, І.А. Кисельова заявляє: «Широко поширена помилкова думка про необхідність зближення бухгалтерського та податкового обліку. Хто пішов цим шляхом, «задвоює» бухгалтерський облік, тобто операції відображаються одразу за двома напрямками. При цьому порядок розрахунку податкової бази з цього не зрозумілий, а отже, помилки, нерозуміння «прибуткової» системи підприємства та ризик штрафних санкцій залишаються» [46]. За самостійність податкового обліку виступають також підходи до інформації у сферах оподаткування та формування фінансової звітності, а саме, якщо б податковий облік застосовував принцип обачності, то це б означало, що платник податків має на меті зниження податкових баз.

«Питання про превалювання змісту над формою у податковому обліку поки що не ігнорується. Підставою є те, що визначення розрахунку податків представляє розмір безоплатно відчужуваного майна. Існує думка, що достатньо формалізувати нормативну базу для податкового обліку з зазначенням вимог до розрахунку сум податків дасть можливість для нормальної роботи розрахунків оподаткування.

На практиці реалізація принципу нейтральності інформації у податковому обліку є неможливою. Будь-які дані, що подаються платником податків попередньо є упередженими, оскільки платники податків прагнуть до зменшення величини податків.

Протилежність діяльності податкових органів, які прагнуть до збільшення показників. Головний принцип побудови податкового обліку є законодавчо встановлені податки та збори, а саме визначення у податковому порядку всіх механізмів необхідних для розрахунку податків. Сучасність показує, що більша частина вимог податкового кодексу сформована саме із бухгалтерського обліку. Необхідність прив'язки норм розрахунків податків до параметрів іншого законодавства завдає шкоди як податковій системі, так і суміжній сфері регулювання» [86].

Вище описані підходи свідчать про те, що необхідно створити автономну систему податкового обліку, яка може існувати окремо від бухгалтерського обліку. Система бухгалтерського обліку має бути від'єднана від податкових розрахунків. Можливість наближення податкового обліку до правил бухгалтерського обліку існує тільки в межах правового кола кожної системи. Суб'єкт господарювання повинен обрати для себе як саме скоротити витрати (зменшити податкові платежі або зменшити витрати на ведення обліку).

Кіслов Д. вважає: «Взаємодія двох видів обліку має відбуватися так, а саме: інтеграція податкового та бухгалтерського обліку повинна йти за двома напрямками. Перше – наближення правил визнання доходів та витрат у податковому обліку до правил, прийнятих у бухгалтерському обліку. Відмінності між ними – об'єктивні й неминучі, проте кожна відмінність правил податкового обліку від бухгалтерського обліку має бути продиктована добре продуманими та науково-обґрунтованими цілями та функціями національної системи оподаткування. Друге – усунення випадкових, не принципових і не виправданих відмінностей у сумах доходів і витрат, визнаних у податковому та бухгалтерському обліку за одними й тими самими правилами. Це є наслідком застосування різних угруповань доходів та витрат, різних технічних прийомів визначення витрат і доходів та способів їх обліку» [47].

Податковий кодекс України представив свою понятійну систему для податкового обліку, більшість термінів якого залучені з інших галузей, але надані в новому вигляді. Так, згідно із норм громадянського права такі поняття,

як товар, робота, послуга, надані їх визначення зі сторони податкового законодавства, що, на наш погляд, є некоректним.

Для того, щоб усунути перераховані негативні наслідки податкового обліку, необхідно в ПКУ: «визначитись з метою податкового обліку; залишити лише вимоги з обліку доходів та витрат, які є основою для розрахунку податкової бази з податку на прибуток; усунути у низці статей ПКУ внутрішні протиріччя, двояке розуміння, що призводить до виникнення альтернативних точок зору та колізій, вплив на суміжні сфери права та явища, які не встановлюються директивно, а лише констатуються; з метою зближення податкового обліку з бухгалтерським усуненням детальної регламентації облікових правил; спростити правила, що регулюють моменти визнання доходів та витрат; не зобов'язувати платника податків застосовувати у податковому обліку ті самі правила, які він застосовує у бухгалтерському обліку, а лише надати йому цю можливість; усунути бухгалтерські норми, безпосередньо не пов'язані з розрахунком податкової бази та вимоги до аналітичного обліку, які не мають на меті оподаткування.

Сучасна ситуація співіснування системи бухгалтерського та податкового обліку не є завершеною. Оскільки особливість податкового обліку на сучасному етапі полягає у нормах і рекомендаціях щодо застосування Податкового кодексу, з однієї сторони, та без практичної роботи, з іншої. А по-друге, фіскальну функцію не звільнили із бухгалтерського обліку. Сучасна звітність, зроблена за стандартами бухгалтерського обліку та звітності, не відповідає потребам інвесторів. Тому суб'єкти господарювання вимушені здійснювати 3 облікові системи: Міжнародні стандарти фінансової звітності, Національні положення(стандарти) бухгалтерського обліку і Податковий кодекс України, що завдає шкоди ефективній організації роботи обліковців. Саме це вимагає реформування існуючих систем бухгалтерського та податкового обліку на законодавчому рівні [86].

Отже, можна зробити такі висновки. Податковий облік від'єднався від бухгалтерського, їх поділ – це результат процесів діяльності, який, однак,

проводиться непослідовно. Внаслідок цього сучасний бухгалтерський облік не може забезпечувати складання достовірної фінансової звітності. Також, податковий облік багато в чому не раціональний, суперечливий, містить велику кількість вимог, які не потрібні для визначення мети оподаткування.

У ході економічних реформ набуває обертів застосування МСФЗ. Без повного та послідовного поділу бухгалтерського та податкового обліку не буде досягнуто основної мети бухгалтерського обліку – надання об'єктивної інформації. Тільки за таких умов застосування МСФЗ не буде впливати на розрахунок податків, оскільки їх розрахунок не буде пов'язаний з даними бухгалтерського обліку. Саме це надасть можливість забезпечити податкову незалежність.

1.3. Податковий контроль розрахунків з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб

Питання розрахунку і сплати ПДФО на сьогодні є проблемними і дуже актуальними. На порядок правильності розрахунку ПДФО мають вплив багато показників, що робить порядок обчислення цього податку з усіма можливими наслідками, які виникають, достатньо актуальним.

Відповідно до п. 164.1 ст. 164 розділу IV Податкового кодексу України: «Базою оподаткування (п.64.6 ст. 164 розділу IV Кодексу) ПДФО є загальний оподатковуваний дохід платника податку. Його сплачують тільки фізичні особи або їх представники – податкові агенти, але за рахунок таких фізичних осіб. Цим податком оподатковуються всі доходи фізичних осіб відповідно до податкового законодавства» [85].

Згідно до норм і правил, установлених в ПКУ підлягає оподаткуванню кожен із видів загального оподаткованого доходу платника податку на

доходи фізичних осіб. Розмір ПДФО і розмір доходу, що отримує фізична особа залежить від застосування такого порядку.

Позитивний соціально-економічний розвиток України формується здебільшого із податкових надходження, як основне джерело доходів бюджету. В сучасних умовах відбувається зменшення податкових доходів, що несе загрозу для збільшення дефіциту бюджету.

Така ситуація відбувається під впливом наступних чинників: «По-перше, скорочення темпів зростання доходів населення, а в деякі періоди – навіть номінальне зниження рівня доходів, зважаючи, що податок на доходи фізичних осіб становить значну частку податкових надходжень; по-друге, причиною скорочення бюджетних надходжень від оподаткування став високий рівень податкових ухилень, зумовлений прагненням індивідів залишити у своєму розпорядженні більше коштів у період стагнації економіки, незважаючи на незаконність такого способу» [120, с. 148].

«Однією із причин збільшення податкових ухилень у країнах, що розвиваються, є саме нестабільність економіки. Так, за даними 2018 р., через приховування коштів від оподаткування бюджету країн, що розвиваються, не сплатили близько 385 млрд. дол.» [138, с. 11-12].

Згідно з традиційними економічними поглядами податкові ухилення - це: «форма зменшення податкових та інших обов'язкових платежів, за якої платник податків навмисно чи ненавмисно ухиляється від сплати податків або скорочує розмір своїх податкових зобов'язань із порушенням норм чинного законодавства» [116].

Так на думку закордонних економістів, з цього визначення випливає, що: «до виникнення податкових ухилень призводять порушення податкового законодавства, зумовлені не лише навмисними, а й ненавмисними діями платників. Ідеться насамперед про недоліки самої системи оподаткування, такі як непрозорість податкових норм, часті та непередбачувані зміни у податковому законодавстві, що ускладнюють правильне розуміння податкових норм, можуть викликати непорозуміння при заповненні податкових

декларацій/розрахунків та похибки при проведенні відповідних розрахунків, а отже, стати причиною виникнення ненавмисних податкових ухилень» [140, с. 385].

На думку Луїна І.О.: «одна з основних причин, чому в таких слаборозвинених економіках, як Україна, ухилення від оподаткування поширене не тільки серед заможних, а й серед малозабезпечених верств населення, полягає в тому, що для останніх доход має високу граничну корисність і податкові ухилення є їхнім способом виживання в скрутних економічних умовах» [62, с. 29].

Так, Кривіцькій В.Б., Нікітішін А зазначають, що: «метою податкового контролю розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб є підтвердження достовірності нарахованих сум податку на доходи фізичних осіб, своєчасності і повноти його сплати до бюджету згідно з вимогами чинного законодавства» [53].

В Україні головною метою податкового контролю є безперервне наповнення дохідної частини державного бюджету, а його предметом – перевірка повноти формування бази оподаткування діяльності суб'єктів господарювання податками та зборами і своєчасності їх перерахування до бюджету та державних цільових фондів. У ст. 26.1. Податкового кодексу України наведено наступне визначення податкового контролю: «Податковий контроль – система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи» [85].

Василик О.Д. зазначає, що: «метою податкового контролю розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб є виявлення відхилень та перекручень показників від законодавчо встановлених вимог, а також притягнення до відповідальності підприємства, що перевіряється, шляхом

застосування фінансових санкцій та штрафів за виявлені за результатами перевірки помилки та порушення.

В економічній літературі можна зустріти такі основні завдання податкового контролю розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб як: «дослідження форм і систем оплати праці, які застосовує підприємство та з'ясування їх впливу на порядок розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб; ознайомлення з організацією обліку розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб на підприємстві; перевірка правильності та якості складання реєстрів первинного, аналітичного та синтетичного обліку; перевірка правильності формування сукупного оподаткованого доходу за кожним окремим працівником; перевірка правомірності та законності застосування пільг з податку на доходи фізичних осіб; перевірка правильності визначення суми, яка підлягає сплаті як податок з доходів ; перевірка повноти і своєчасності сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету; перевірка дотримання порядку самостійного виявлення та виправлення помилок в обліку та звітності з податку на доходи фізичних осіб» [14].

Існують такі способи проведення податкового контролю, як камеральна перевірка та ревізія на господарюючому суб'єкті структурними одиницями, що здійснюють функції контролю/аудиту.

Так відповідно до ПКУ: «камеральною вважається перевірка, яка проводиться у приміщенні контролюючого органу виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків та даних системи електронного адміністрування податків (даних органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриваються рахунки платників у системі електронного адміністрування податків, даних Єдиного реєстру податкових накладних та даних митних декларацій), а також даних Єдиного реєстру акцизних накладних та даних системи електронного адміністрування реалізації пального (п. 75.1.1). Камеральна перевірка форми № 1ДФ Для її проведення не потрібно жодного спеціального рішення

керівника такого органу або направлення на її проведення (п. 76.1 ПКУ). Згода на проведення такої перевірки, як і присутність платника податку, також не потрібні. Камеральній перевірці підлягає вся податкова звітність суцільним порядком.

Предметом камеральної перевірки також може бути своєчасність подання податкових декларацій (розрахунків) та/або своєчасність реєстрації податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних, акцизних накладних та/або розрахунків коригування до акцизних накладних у Єдиному реєстрі акцизних накладних, виправлення помилок у податкових накладних та/або своєчасність сплати узгодженої суми податкового (грошового) зобов'язання виключно на підставі даних, що зберігаються (опрацьовуються) у відповідних інформаційних базах» [85].

Порядок та терміни проведення камеральних перевірок також описується в Податковому кодексі України, а саме: «під час перевірки насамперед перевіряється логіка форми, арифметика, звертається увага на відповідність форми самої декларації, наявність усіх додатків, підписів та правильність заповнення показників.

Камеральна перевірка проводиться в один із таких способів:

- в електронному вигляді;
- шляхом зіставлення даних програмних продуктів, результатів автоматизованого контролю податкової звітності, інформації з інших джерел.

Камеральна перевірка проводиться посадовими особами контролюючого органу без будь-якого спеціального рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) такого органу або направлення на її проведення (п. 76.1 ПКУ).

Камеральна перевірка податкової декларації або уточнюючого розрахунку може бути проведена лише протягом 30 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку їх подання, а якщо такі документи були надані пізніше, – за днем їх фактичного подання. Камеральна

перевірка з інших питань проводиться з урахуванням строків давності, визначених ст. 102 ПКУ» [85].

Порядок проведення камеральної перевірки визначено згідно з п. 76.2 ПКУ, порядок оформлення результатів камеральної перевірки здійснюється відповідно до вимог ст. 86 ПКУ.

«За результатами камеральної перевірки у разі встановлення порушень складається акт у двох примірниках, який підписується посадовими особами органу, які проводили перевірку, і після реєстрації у контролюючому органі вручається або надсилається для підписання протягом трьох робочих днів платнику податків у порядку, визначеному статтею 42 Податкового Кодексу» [85].

«Методичні рекомендації щодо організації та проведення камеральних перевірок податкової звітності платників податків, крім перевірок декларації про майновий стан і доходи та декларації платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця затверджені наказом Міндоходів за № 165 від 14.06.2013 р, і саме відображають особливості проведення камеральних перевірок ф. № 1ДФ передбачені п. 3.4 Наказу № 165. а саме: так, обов'язковій перевірці підлягають реквізити передбачені пп. 3.1.1-пп. 3.1.1.3 Порядку та граф: 2 податковий номер або серія та номер паспорта, 5 ознака доходу, 6 дата прийняття на роботу, 7 дата звільнення з роботи та 8 ознака податкової соціальної пільги» [68].

Згідно з Методичними рекомендаціями №165: «також перевірці підлягають зазначені в останньому рядку Розділу I суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і суми утриманого з них податку форми № 1ДФ:

- загальні суми нарахованого доходу (гр. 3а),
- виплаченого доходу (гр. 3),
- нарахованого податку (гр. 4а),
- перерахованого податку (гр. 4).

А також суми, що зазначені в Розділі II оподаткування процентів, вигащів (призів) у лотерею та військовий збір форми № 1ДФ, зокрема в рядку

військовий збір» [68].

Для того, щоб проведення будь-якого виду податкового контролю було ефективним необхідно бачити як нараховується і сплачується цей податок. Особливості сплати податку в Україні наведені у Додатку А.

Гусак Н.Б., Гусак Ю.Д. виокремлюють такі процеси проведення контролю: «контрольно-ревізійний процес – це послідовна зміна контрольно-ревізійних процедур, яка здійснюється згідно з планом (програмою) на певному об’єкті контролю і направлена на досягнення намічених цілей.

Організація контрольно-ревізійної діяльності – це комплекс заходів, спрямованих на здійснення економічного контролю безпосередньо на підвідомчих або інших підприємствах.

До складових частин контрольно-ревізійної діяльності входять: суб’єкти, учасники, об’єкти, контрольно-ревізійні дії та операції, засоби і способи їх здійснення, результати контрольно-ревізійних дій.

Податковий контроль розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб починається з ознайомлення з наявною системою обліку праці і заробітної плати» [28].

Гуцаленко Л.В., Дерій В.А. у своєму підручнику так описує порядок проведення перевірок: «на початку перевірки податковий інспектор встановлює чисельність працівників підприємства і правильність її відображення у звітності.

У процесі перевірки правильності ведення обліку праці і заробітної плати на підприємствах податковим інспектором звертається увага на такі основні питання:

- фактична кількість працюючих, у тому числі осіб, які мають пільги з оподаткування податком на доходи фізичних осіб;
- наявність трудових книжок;
- існування випадків нарахування і виплати заробітної плати за договорами цивільно-правового характеру;
- існуючі форми та системи оплати праці та доцільність їх

застосування на цьому підприємстві;

- факти виплат премій і матеріальної допомоги працівникам підприємства;
- порядок формування сукупного оподаткованого доходу;
- правомірність застосування податкових пільг з податку на доходи фізичних осіб;
- порядок здійснення утримань податку на доходи фізичних осіб;
- повнота та своєчасність сплати до бюджету належної суми податку на доходи фізичних осіб;
- наявність заборгованостей за підзвітними особами;
- існування фактів виплати заробітної плати у вигляді натуроплати;
- існування фактів оплати праці в іноземній валюті;
- узгодженість інформації, наведеної в регістрах первинного обліку з даними регістрів аналітичного і синтетичного обліку та звітності» [30].

Гуцаленко Л.В., Дерій В.А.,

Дмитренко Е. зазначає: «Розмір нарахованої заробітної плати є чинником який формує розмір визначеного податку на доходи фізичних осіб, тому цей напрямок податкового контролю є першочерговий.

Розмір оплати праці робітників не може бути нижче встановленого мінімуму заробітної плати за повністю відпрацьований час. При перевірці виплат, що формуються на мінімальному розмірі заробітної плати, податківцю необхідно перевірити їх відповідність затвердженим розмірам мінімальної заробітної плати.

Наступним кроком податківців є перевірка правильності здійснених утримань з сукупного оподаткованого доходу. Необхідно звернути увагу, що податок на доходи фізичних осіб нараховується на суму за мінусом податкової соціальної пільги. Тому, наступний крок - це перевірка правильності застосування податкової соціальної пільги та наявності підтверджуючих документів.

Далі, податківці перевіряють своєчасність сплати податку на доходи

фізосіб до бюджету. Необхідно порівняти дані платіжних доручень і виписок установи банку з фактично нарахованими сумами податку на доходи фізичних осіб.

І наприкінці, для розрахунку загальної суми нарахованого податку на доходи фізичних осіб працівник податкової порівнює записи бухгалтерського обліку про нараховані суми податку (за Кт64 «Розрахунки за податками й платежами» за відповідним субрахунком «Розрахунки з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб») із сумами податку, визначених у розрахунково-платіжних відомостях» [37].

Для того щоб розуміти, яка відповідальність покладена на податківця і за що його можуть оштрафувати, необхідно розглянути його обов'язки, які на нього покладено згідно з пп. 14.1.180 ПКУ: «1 етап – нарахувати, утримати ПДФО; 2 етап – сплатити ПДФО до бюджету; подати форму № 1ДФ. Оскільки всі згадані вище обов'язки пов'язані між собою, може виникати зв'язок і між самими помилками. Насамперед зазначимо: коли помилки виправляються до настання граничного строку подання форми № 1ДФ (шляхом подання звітної нової форми № 1ДФ) або до настання граничного строку для сплати податку, штрафи не застосовують і пеню не нараховують.

Своєю чергою, необхідно звернути увагу: зазначені вище штрафи не застосовуються, якщо ненарахування, неутримання та/або несплата (неперерахування) ПДФО виявляється податковим агентом самостійно під час проведення перерахунку та виправляється в наступних податкових періодах протягом податкового (звітного) року (абз. 8 п. 127.1 ПКУ).

Під час нарахування суми податкового зобов'язання, визначеного податковим агентом, нарахування пені розпочинається зі спливом 90 к. дн., наступних за останнім днем граничного строку сплати податкового зобов'язання (пп. 129.1.3 ПКУ).

Може так трапитися, що платник податку прострочив сплату ПДФО та ВЗ. Однак на момент виявлення порушення він сплатив його вже в повній сумі. У такому випадку на практиці контролери наполягають на застосуванні тих

самих штрафів, що вказані в табл. 4.10 п. 4» [85].

Пилипенко К. А., Карпенко Н.Г. вважають: «На наш погляд такий підхід державних фіскальних органів є не правильним, оскільки який тоді сенс виправляти помилки та доплачувати ПДФО, якщо обсяг штрафних санкцій від цього не зменшиться. Правомірним б було, якщо на момент виявлення помилок контролерами податок сплачено в повному розмірі – фактично це не несплата податку, а його несвоєчасна сплата. А отже і штрафні санкції необхідно застосовувати інші – згідно зі ст. 126 ПКУ, за несплату суми грошового зобов'язання протягом строків, визначених ПКУ у разі затримки до 30 к. дн. включно, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання, – 10% погашеної суми податкового боргу; у разі затримки понад 30 к. дн., наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання, – 20% погашеної суми податкового боргу.

Головна мета контролю - попередження помилок і порушень. Саме таким чином з'являється попереджувальна (профілактична) функція внутрішньогосподарського контролю, і саме вона надає допомогу всім рівням господарювання у усуненні фактів можливих порушень і недотримання вимог чинного законодавства в майбутньому.

Взаємозв'язок між суб'єктами і об'єктами процедури контролю є узагальнений засіб отримання інформації. Також така взаємодія допомагає виявити помилки та недоліки. Інформаційна (пізнавальна функція) внутрішньогосподарського контролю надає можливість отримати інформацію про стан господарюючого суб'єкта, для того щоб була можливість прийняти відповідні рішення та виправити існуючі помилки. Такі дані виступають підґрунтям для прийняття правильних управлінських рішень і надають можливість проведення відповідних коригуючих дій, що в свою чергу допомагає нормальній роботі господарюючого суб'єкта, який перевіряється.

Якщо в наслідок перевірки є необхідність притягнути встановлених винних осіб до кримінальної відповідальності, тоді відповідні документи ревізії необхідно передати у відповідні органи (слідчі органи). Передача таких цієї

документації здійснюється керівником ревізійної групи» [81].

«Документи, що передаються до слідчих організацій, мають містити: заяву (лист), де повинно бути викладено, в чому полягає суть зловживання, які закони порушені, розмір нанесеного державі збитку, винні особи; акт ревізії, підписаний необхідними особами; оригінали документів чи копії документів, що підтверджують факти виявлених зловживань; пояснення тих осіб, діяльність яких ревізують, а також інших осіб, чиї свідчення мають значення для перевірки обставин здійснення зловживань; висновки ревізуючих за цими поясненнями.

При передачі матеріалів судово-слідчим органам для притягнення винних до відповідальності перед слідчими органами одночасно ставиться питання про прийняття заходів щодо забезпечення громадянських позовів, а керівнику підприємства, що ревізується, пропонується пред'явити до винних осіб громадянські позови про відшкодування нанесеного збитку.

Якщо нанесено матеріальний збиток, але винні особи не притягуються до кримінальної відповідальності, чи кримінальну справу припинено, необхідно запропонувати керівнику підприємства, що ревізується, пред'явити громадянські позови до осіб, винних у нанесенні матеріального збитку» [85].

Ділова співпраця ревізійної комісії і представників слідчих органів є запорукою ефективної роботи при розслідуванні ними справ на перевіряючому суб'єкті господарювання.

Відмова про порушення кримінальної справи чи постанова слідчих органів про припинення кримінальної справи за даними проведеної перевірки, можна оскаржити в суді.

Висновки до розділу 1

ПДФО є однією з найважливіших частин державної податкової системи.

Першою з типовою ознакою цього податку є його значне соціально-економічне значення, кількість платників цього податку, розмір усіх доходів бюджету. Функції податку реалізуються безпосередньо через закладені в нього принципи (єдиного оподаткування, узагальнення податку, індивідуальної винагороди, безумовного, нецільового, обов'язкового і безповоротного характеру). У сучасних умовах податок на доходи фізичних осіб є найбільш вагомим джерелом податкових надходжень серед прямих податків.

У нашій країні ПДФО виконує фіскальну (забезпечення доходів бюджету) та розподільчо-регулюючу (з метою розподілу частини ВВП між економічними одиницями) функції. Основна ставка ПДФО становить 18% оподатковуваного доходу.

Необхідність оптимізації системи справляння ПДФО вимагає посилення загальної залежності доходів державного бюджету України від цього податку. Разом з тим, у нинішній моделі справляння ПДФО у нашій державі є ряд неузгодженостей. Усунення серйозних недоліків існуючої форми сплати цього податку є першочерговим завданням концепції реформування оподаткування доходів фізичних осіб, яка передбачає скасування ПДФО та запровадження єдиного податку з громадян за ставкою 18%; відміну військового збору; зміна порядку застосування податкової соціальної пільги з розміру мінімальної заробітної плати.

У наукових публікаціях виникають дискусійні питання щодо підсистеми податкового обліку: так якщо загальновизнаним є поділ бухгалтерського обліку на фінансовий та управлінський, то питання щодо податкового обліку, його предмета та сутності викликають непорозуміння. Однак існування податкового обліку в нашій країні є незаперечним фактом.

Основною метою податкового обліку є формування достовірної інформації про факти господарського життя, пов'язані з обов'язками суб'єктів щодо виконання податкових зобов'язань, формування відповідної звітної документації тощо.

В Україні основною метою податкового контролю є безперервне

наповнення дохідної частини державного бюджету, а його предмет - забезпечення формування податкової бази діяльності суб'єктів господарювання за рахунок податків і зборів, своєчасне перерахування їх до бюджету та державних спеціальних фондів. Метою податкового контролю розрахунків з ПДФО є забезпечення достовірності нарахованих сум, своєчасності та повноти внесення до бюджету платежів відповідно до вимог чинного законодавства.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ НА ТОВ «ФЕЙСЕР»

2.1. Характеристика діяльності ТОВ «ФЕЙСЕР»

В Україні компанія ТОВ «ФЕЙСЕР» була заснована ще у 2017 році у містах Київ, Суми та Кропивницький з планом аботації та наданням високоякісних даних для роботи штучного інтелекту. Сьогодні у компанії також є офіси в Ізраїлі, США та Канаді. Роботу у 2017 році розпочинала команда лише з 10 співробітників, а зараз її чисельність складає майже 400 співробітників.

Досліджуване ТОВ офіційно зареєстровано у м. Київ. Структура власності компанії представлено на рис. 2.1 (Додаток Б).

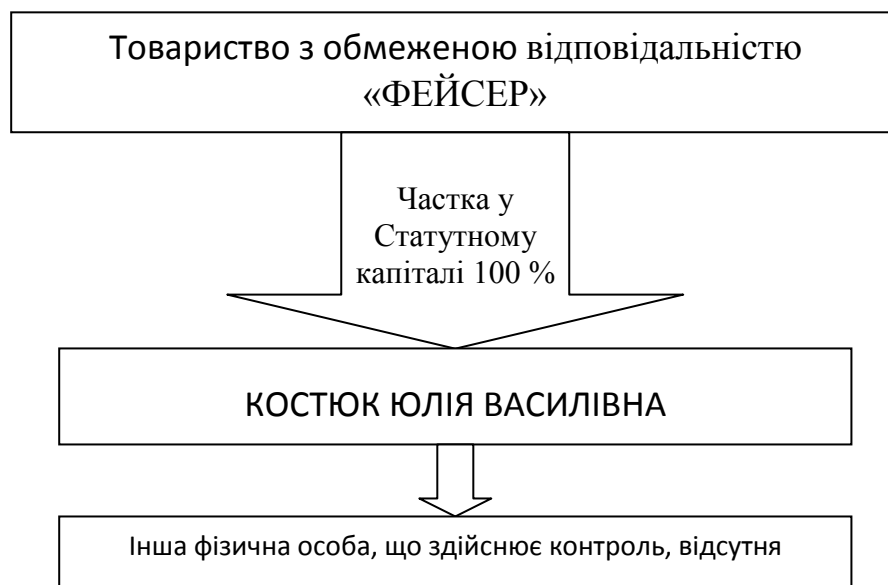

Рис. 2.1. Структура власності ТОВ «ФЕЙСЕР»

В Україні компанія працює у сфері аботації та обробки даних, при цьому команда спеціалістів з обробки зображень робить великий вклад у розвиток штучного інтелекту. Місія ТОВ «ФЕЙСЕР» полягає в тому, щоб сприяти

створенню кращих технологій для додаткової обробки та аналогії фото та відеоданих.

Згідно Виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (Додаток В): «Видами економічної діяльності компанії є:

63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність. Цей клас включає: надання інфраструктури для розміщення (хостингу), оброблення даних і пов'язану із цим діяльність; надання спеціалізованих послуг з розміщення (хостингу); надання веб-послуг із доставки програмних додатків тощо.

46.14 Діяльність посередників у торгівлі машинами, промисловим устаткуванням, суднами та літаками

46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту

46.51 Оптова торгівля комп'ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням. Цей клас включає: оптову торгівлю комп'ютерами та периферійним устаткуванням, оптову торгівлю програмним забезпеченням

46.52 Оптова торгівля електронним і телекомунікаційним устаткуванням, деталями до нього. Цей клас включає: оптову торгівлю електронними клапанами та трубками; оптову торгівлю напівпровідниковими пристроями; оптову торгівлю мікросхемами та інтегральними мікросхемами.

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля

62.01 Комп'ютерне програмування. Цей клас включає розроблення, модифікацію, тестування та технічну підтримку програмного забезпечення. Цей клас включає: розроблення структури та контенту та/або розроблення системи команд, необхідних для створення та виконання, налаштування програмного забезпечення, тобто модифікацію та конфігурацію існуючих програмних додатків, таким чином, щоб воно функціонувало в рамках інформаційної системи клієнта.

62.02 Консультування з питань інформатизації. Цей клас включає планування та проектування інтегрованих комп'ютерних систем, які поєднують

апаратні засоби, програмне забезпечення та комунікаційні технології. Ці послуги можуть також включати навчання користувачів цих систем.

62.03 Діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням

62.09 Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем. Цей клас включає іншу діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем, а також не класифікованих вище послуг, таких як відновлення комп'ютерів після ушкодження; установлення (настроювання) персональних комп'ютерів; інсталяцію програмного забезпечення, які не пов'язані із торгівлею комп'ютерною технікою.

62.10 Авіаційні регулярні перевезення

33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення. Цей клас включає ремонт і технічне обслуговування техніки промислового призначення для загострення та установлення на машини та устаткування різаків, лез та пилок; оснащення для зварювання (наприклад, для автомобілебудування, загального призначення); ремонт сільськогосподарських та інших видів важкої промислової техніки (наприклад, навантажувачів та іншого підйимально-транспортного устаткування, верстатів, промислового холодильного устаткування, будівельного устаткування та устаткування для добувної промисловості)» [71].

Діяльність та правовий статус ТОВ «ФЕЙСЕР», діяльність органів управління, а також права і обов'язки його учасників регулюється Статутом товариства (Додаток Д).

Переваги роботи у компанії полягають в наступному:

1. Можливість роботи як віддалено, так і в офісі.
2. Тільки офіційне працевлаштування зі всіма гарантія згідно Законодавства України. Відпустка 24 календарні дні, оплачувані лікарняні. Виплата заробітної плати 2 рази на місяць.
3. Комфортний офіс з кавою, чаєм та зоною відпочинку в центрі міста.
4. Постійно проводяться тренінги, влаштовуються святкові фотозони та корпоративні обіди для працівників.

5. Прозора та щомісячна система преміювання, яка залежить виключно від швидкості та якості роботи кожного працівника.

6. Можливість кар'єрного зростання. Найкращі працівники швидко займають нові посади.

У компанії прислухаються до думки працівників та намагаються йти їм на зустріч. З цією метою, зокрема, використовуються скринька довіри та власний телеграм бот, щоб думка кожного працівника була почута.

Найпопулярніша посада у ТОВ «ФЕЙСЕР» - оператор комп'ютерного обладнання (він же анотатор даних). Працівники займаються обробкою фото та відео на спеціальній платформі компанії. Найкращі оператори залишаються ТМ, ТЛ або РМ. Термін роботи в компанії при цьому не грає ключової ролі, деякі круті оператори стали ТМ на 2-му місяці роботи.

ТМ - та людина, яка навчає операторів, кожного ранку запитує про присутність та рахує робочий час. Крім того, знає абсолютно все про робочу платформу та чат. ТЛ - та людина, яка контролює якість роботи, знає все про проект та відповідає в чаті на проектні питання.

За своїми характеристиками досліджувана компанія відноситься до малих підприємств, відповідно складає фінансову звітність у відповідності до П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» (Додатки Ж, З, К).

Показники звітності ТОВ «ФЕЙСЕР» дозволяють розрахувати показники, що характеризують ефективність роботи досліджуваної компанії. Результат розрахунку динаміки активів представлено у табл. 2.1.

Результати розрахунків, що наведені у табл. 1.2 свідчать, що за період дослідження з 2020 року по 2022 рік фінансовий стан ТОВ «ФЕЙСЕР» значно покращився, оскільки зросли всі показники, що його характеризують. Єдиний показник, що зменшився у 2021 році порівняно з 2020 роком, - це показник «Інші доходи», яких у 2021 році просто не було. Проте необхідно відмітити, що у 2022 році цей вид доходів знов з'явився і, крім того, значно зріс. Так, якщо у 2020 році інші доходи складали 0,2 тис. грн., то у 2022 році – вже 156,1 тис. грн.

Таблиця 2.1

**Аналіз динаміки показників, що визначають фінансовий результат ТОВ
«ФЕЙСЕР», у 2020-2022 роках**

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення абсолютне, тис.грн.		Відхилення відносне, %	
				2020-2021	2021-2022	2021-2022	2021-2022
Чистий дохід від реалізації продукції	6165,0	23451,0	45013,2	17286,0	21562,2	280,4	91,9
Інші операційні доходи	46,4	115,0	462,6	68,6	347,6	147,8	302,3
Інші доходи	0,2		156,1	-0,2	156,1	-100,0	
Разом доходи	6211,6	23566,0	45631,9	17354,4	22065,9	279,4	93,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт)	5953,6	14213,3	33814,9	8259,7	19601,6	138,7	137,9
Інші операційні витрати	249,9	9003,2	11309,9	8753,3	2306,7	3502,7	25,6
Разом витрати	6203,5	23216,5	45124,8	17013,0	21908,3	274,2	94,4
Фінансовий результат до оподаткування	8,1	349,5	507,1	341,4	157,6	4214,8	45,1
Податок на прибуток	1,5	63,1	91,3	61,6	28,2	4106,7	44,7
Чистий прибуток (збиток)	6,6	286,4	415,8	279,8	129,4	4239,4	45,2

Однак, негативною тенденцією 2022 року є уповільнення темпу зростання усіх показників. Так, як що у 2021 році порівняно з 2020 роком чистий дохід збільшився на 280,4 %, то у 2022 році порівняно з 2022 роком – лише на 91,9 %. Така ж тенденція спостерігається і по усім іншим показникам доходів (рис. 2.2.

ТОВ «ФЕЙСЕР», як і будь-який суб'єкт підприємницької діяльності в Україні, веде бухгалтерський облік результатів своєї діяльності. В компанії розроблено та використовується Положення про облікову політику підприємства та про організацію бухгалтерського обліку (Додаток Л).

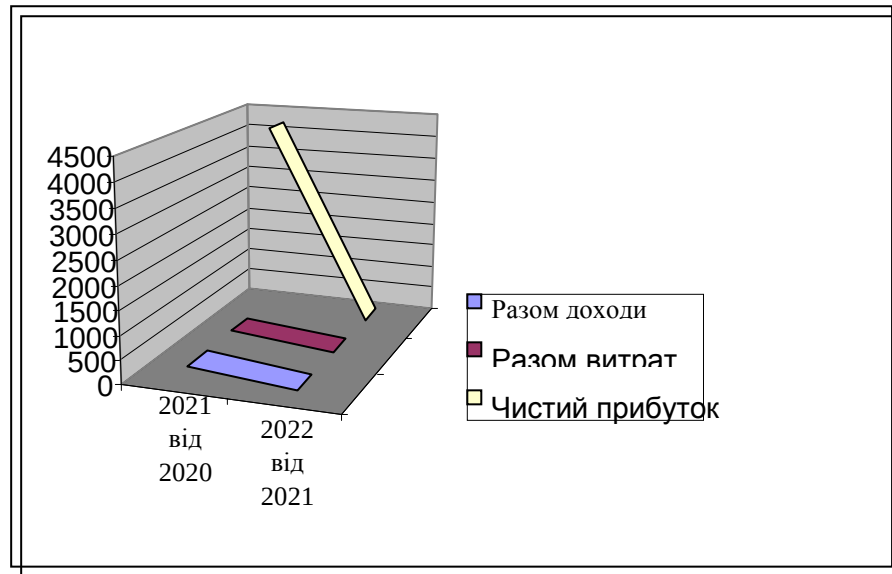

Рис. 2.2. Динаміка зростання основних показників, що характеризують результати господарювання ТОВ «ФЕЙСЕР»

Положення щорічно переглядається у зв'язку із змінами законодавства та умов діяльності компанії. Останній перегляд здійснено 03.01.2023 р.

Положення складається з трьох основних розділів:

1. Організація бухгалтерського обліку.
2. Формування облікової політики.
3. виправлення помилок і зміни у фінансових звітах.

Компанія відображає результати господарювання на рахунках бухгалтерського обліку з використанням повного плану бухгалтерських рахунків у відповідності до Методичних рекомендацій № 422.

Формування облікової політики регламентовано у розрізі:

- запаси;
- необоротні активи;
- інвестиційна нерухомість;
- критерії розмежування об'єктів операційної та інвестиційної нерухомості;

Необоротні активи, утримувані для продажу;

- резерви і забезпечення;
- дохід;

- витрати;
- періодичність відображення відстрочених податкових активів і зобов'язань;
- підходи до класифікації пов'язаних сторін;
- складання фінансової звітності.

Аналіз змісту Положення про облікову політику підприємства та про організацію бухгалтерського обліку дозволяє стверджувати, що не дивлячись на дотримання термінів перегляду та виважену структуру цього документу, посадових інструкцій для працівників, в цілому, він складений за формальним підходом та не достатньо відображає особливості діяльності досліджуваної компанії.

Позитивно оцінює організацію обліку в компанії наявність розроблених у ТОВ «ФЕЙСЕР» посадових інструкцій (Додатки М, Н, О). Так, Посадова інструкція для головного бухгалтера (Додаток М) містить сім пунктів:

1. Загальні положення.
2. Завдання та обов'язки.
3. Права.
4. Відповідальність.
5. Сфера знань.
6. Кваліфікаційні вимоги.
7. Взаємовідносини за посадою.

Отже, досліджувана компанія ТОВ «ФЕЙСЕР» працює сьогодні у сфері анотації та обробки даних, при цьому команда спеціалістів з обробки зображень робить великий вклад у розвиток штучного інтелекту. Кількість співробітників на кінець досліджуваного періоду складала 335 осіб, відповідно питання обліку та контролю за розрахунками з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб є для компанії достатньо актуальними.

2.2. Організація процесу утримання та сплати податку з доходів фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР»

ТОВ «ФЕЙСЕР» є представником малого бізнесу нашої держави, що динамічно розвивається не залежно від складних економічних умов. Відповідно у компанії постійно відбувається процес підбору персоналу. Цей процес регламентовано Положенням про підбір персоналу Товариства з обмеженою відповідальністю «ФЕЙСЕР», затвердженим Наказом директора № 61/1/ОС від 12.07.2021 року (Додаток П). Підбір персоналу спрямований на активне залучення трудових ресурсів різної кваліфікації, маючих не тільки базову профільну освіту, але і практичний досвід у сфері діяльності компанії.

Основною метою підбору персоналу є своєчасна комплектація компанії ефективно працюючим персоналом у потрібній кількості для досягнення стратегічних і тактичних цілей господарювання. Підбором кандидатів займається менеджер з підбору, забезпечення та використання персоналу.

Персонал досліджуваного підприємства станом на вересень 2023 року згідно із Штатним розписом, затвердженим 14.03.2023 року (Додаток Р), складається з таких співробітників:

- директор;
- головний бухгалтер;
- помічник головного бухгалтера (2 особи);
- інспектор з кадрів (2 особи);
- керівник проєктів та програм у сфері нематеріального виробництва (3 особи);
- Інженер з технічної підтримки комп'ютерних систем;
- Старший оператор комп'ютерного набору (3 особи);
- оператор комп'ютерного набору (303 особи);
- редактор-перекладач;
- прибиральник службових приміщень (2 особи).

Фонд оплати праці в компанії складається із заробітної плати, яка визначена для більшості персоналу на рівні мінімальної (6800 грн.) та премій.

Нарахування премій у компанії регламентується Положенням про преміювання співробітників Товариства з обмеженою відповідальністю «ФЕЙСЕР», затвердженим Наказом директора № 3/1/ОС від 27 серпня 2019 року (Додаток С). згідно з цим Положенням преміювання співробітників компанії відбувається щомісячно. Розмір премії визначається залежно від особистого трудового внеску співробітників у загальні результати роботи. Сума премії визначається директором на власний розсуд. Цей факт, безумовно, негативно характеризує організацію роботи з персоналом у компанії, оскільки співробітники не мають чіткого уявлення про те, як їм отримати премію. З метою визначення розміру премій у ТОВ «ФЕЙСЕР» формується відповідний Наказ про преміювання (Додаток Т) та Додаток до наказу про преміювання «Список працівників для преміювання (Додаток У), в якому за загальним переліком співробітників зазначається сума премії. Її розмір у вересні місяці коливався від 119,57 грн. до 5205 грн.

У зв'язку з тим, що розрахункові листи співробітників (Додаток Ф) формуються у програмі 1С ЗУП та для зручності розуміння премії називаються «доплата за категорію», а одноразові заохочення до святкових дат – «місячна премія».

Усі співробітники компанії отримують заробітну плату, розраховану за посадовими окладами, тому основою для її нарахування є Табель обліку використання робочого часу (Додаток Х), де зазначається кількість відпрацьованих за місяць днів і годин, а також категорії днів, що складають неявки на роботу (відпустки із збереженням та без збереження заробітної плати, переведення на іншу роботу тощо), а також оклад в розрізі кожного працівника.

На підставі цієї інформації у ТОВ «ФЕЙСЕР» формуються відомості нарахування заробітної плати: перша містить загальну інформацію про нараховану заробітну плату у розрізі:

- оклад по часам;
- премія;
- оплата лікарняних;
- відпускні;
- компенсація за відпустку;
- додаткова відпустка на дітей;
- оплата мобілізованим.

Також у цій відомості зазначається загальна сума нарахувань та утримань (Додаток Ч).

У другій формі відомості нарахування заробітної плати інформація групується по таких показниках:

- всього нараховано;
- премія;
- всього утримано (ПДФО і військовий збір) (Додаток Ю).

Також за результатами проведених розрахунків з нарахування заробітної плати та утримань з неї формується Зведена розрахунково-платіжна відомість (Додаток Я).

Отже місячний (річний) оподатковуваний дохід співробітника ТОВ «ФЕЙСЕР» становлять виплати працівникам у формі зарплати. У момент нарахування цих доходів працівники бухгалтерії досліджуваної компанії зобов'язані нарахувати, утримати і сплатити до бюджету й соціальних фондів певні платежі: податок на доходи фізичних осіб, військовий збір і єдиний соціальний внесок.

Складання розрахунків з нарахування заробітної плати – процес відповідальний і трудомісткий. Складність полягає в тому, що нарахування необхідно проводити в стрислі терміни, оскільки законодавчо регламентовані терміни частини виплат і для здійснення нарахувань необхідно своєчасно отримувати та аналізувати великі обсяги бухгалтерської інформації. Враховуючи цю специфіку роботи, яка пов'язана з визначенням витрат на оплату праці, підприємству слід спиратися на заздалегідь розроблений порядок

обліку цих витрат.

Розглянемо процес розрахунку сум ПДФО більш докладно. Як відомо, з 2011 р. ставки ПДФО визначаються у IV розділі Податкового кодексу України (ПКУ). Варто зазначити, що для більшості громадян з 2016 р. здебільшого ставка ПДФО становить 18 %, а ПДФО, як і військовий збір, є утриманнями, що здійснюються за рахунок коштів співробітника.

На розмір ПДФО згідно з ПКУ: «впливають такі види доходів: зарплата, виплати та винагорода; стипендія; продаж рухомого та нерухомого майна; виграші, призи та подарунки; отриманий спадок; дивіденди, роялті; доходи, одержані у формі відсотків; доходи нерезидентів і доходи з-за кордону. Отже, відсоток ставки ПДФО залежатиме від виду доходів.

Окрім того, базу оподаткування податком на дохід фізичних осіб може бути зменшено на величину податкової соціальної пільги (ПСП). Якщо фізична особа має право на ПСП, то формула розрахунку податку змінюється: з бази оподаткування необхідно відібрати ПСП і вже з отриманої суми розраховувати відсоток податку.

ПСП являє собою суму, на яку може бути зменшена база оподаткування ПДФО у вигляді загального доходу за місяць, наприклад, заробітної плати, що нарахована одним роботодавцем. Базова величина ПСП становить 50 відсотків прожиткового мінімуму, який встановлений чинним законодавством для працездатної особи» [85].

Відповідно до законодавчих вимог ПСП розраховується як добуток прожиткового мінімуму та 50 % і у 2022 р. дорівнювала $2481 \times 50 \% = 1240,5$ грн.

Норми ПКУ визначають: «ПСП можна застосувати до місячного доходу: заробітної плати; інших прирівняних до заробітної плати виплат, винагород чи компенсацій. При цьому ПСП застосовують у разі, коли сума такого місячного доходу не перевищує визначену законодавством суму прожиткового мінімуму для працездатної особи станом на 01.01 звітного року, помножену на 1,4 та округлену до найближчої десятки» [85].

Розглянемо яким чином ПСП може бути застосована до заробітку співробітників ТОВ «ФЕЙСЕР Станом на 01.01.2022 р. прожитковий мінімум, встановлений законодавством, становив 2481 грн. Відповідно, розмір доходу співробітників компанії, до якого могла бути застосована ПСП у 2022 р., складає $2481 \times 1,4 = 3473,4$ грн. Після округлення виходить 3473 грн. Отже, на застосування ПСП у 2022 році мали право співробітники, дохід яких не перевищував цієї суми, а оскільки нижня межа заробітної плати у компанії складала у 2022 році 6800 грн., то ця пільга у досліджуваній компанії не використовувалась.

Базова сума ПСП – 1240,5 грн. Проте, згідно з нормами ПКУ: «Для працівників, які мають дітей, ставка ПСП може бути збільшена. Граничний дохід, який дає право одному з батьків на збільшену ПСП, розраховують як граничний дохід для ПСП, помножений на кількість дітей працівника. Право на збільшення граничного доходу, що надає право отримання ПСП, має тільки один із батьків дитини. Відповідну інформацію вносять до заяви про застосування ПСП.

У разі, якщо працівник відповідає вимогам щодо надання ПСП, він повинен подати роботодавцю заяву, а також надати відповідні документи, які підтверджують право на ПСП. За наявності в працівника кількох роботодавців заяву подають одному з них на вибір. Порядком надання документів для застосування ПСП, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 р. № 1227, встановлюється список документів, які необхідно надати для підтвердження права на ПСП. ПСП починає застосовуватись від дати отримання зазначеної заяви роботодавцем» [85].

Ставка ПДФО 18 % у 2022 р. застосовується за такими видами доходів: «зарплата і прирівнювані до неї виплати, зокрема лікарняні; відсотки, що отримані фізичною особою за банківськими депозитами, й інші види пасивного доходу; доходи громадян від ведення незалежної професійної діяльності; чистий дохід ФОП на загальній системі оподаткування, який підлягає оподаткуванню; винагорода, отримана особою, яка працює на основі цивільно-

правового договору, або, як його ще називають, договору цивільно-правового характеру; нецільова благодійна допомога, наприклад, надана на вирішення соціально-побутових питань, інша матеріальна допомога, якщо розмір такої допомоги сумарно за рік перевищує 3470 грн., відповідно до підпункту 170.7.3 Податкового кодексу; матеріальна допомога на поховання в сумі понад 6700 грн. станом на 2022 р.; спадок, який отриманий від нерезидента або успадкований нерезидентом; подарунки від фізичних осіб, що подаровані фізичним особам, які не є резидентами або особами першого чи другого ступеня спорідненості; виграші і призи; подарунки від суб'єктів господарювання, вартість яких за місяць перевищує 25% від суми мінімальної заробітної плати, передбаченої законом станом на 01 січня поточного року. У 2022 р. ця сума дорівнюватиме 1625 грн. відповідно до підпункту 165.1.39 Податкового кодексу. Якщо ж вартість подарунка становить 1625 грн. або менше, він не підлягає оподаткуванню ПДФО; борг, який прощено фізичній особі і який становить більше ніж 5 % мінімальної заробітної плати, встановленої на початок року (зазначимо, що з 01 січня 2022 р. розмір мінімальної заробітної плати становить 6500 грн.); доходи, одержані з-за кордону» [85].

Отже, співробітники ТОВ «ФЕЙСЕР» мають вчасно подати заяву про застосування податкової соціальної пільги і, за умови декількох місць роботи, обрати місце застосування ПСП та представити усі документи, що підтверджують право на таку пільгу.

2.3. Відображення розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб в обліку та звітності на ТОВ «ФЕЙСЕР»

Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку господарської діяльності ТОВ «ФЕЙСЕР» регламентовано Планом рахунків бухгалтерського

обліку та Інструкцією з його застосування, затвердженою наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999р.

Для обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами згідно з Інструкцією № 291 у досліджуваній компанії: «Застосовують рахунок 64 «Розрахунки за податками і платежами», за кредитом якого відображаються суми нарахованих платежі до бюджету, а відповідно і ПДФО, за дебетом – їх перерахування до бюджету.

На субрахунку 641 “Розрахунки за податками” ведуть облік податків, які нараховують та сплачують відповідно до чинного законодавства (податок на додану вартість, податок з прибутку громадян).

Аналітичний облік розрахунків за податками й платежами ведуть за їх видами. Облік платежів ведуть окремо по кожному податку» [83].

Схема використання рахунку 641 у ТОВ «ФЕЙСЕР» полягає у наступному. На підставі первинних документів, в яких визначається розмір ПДФО, що належить до сплати, проводять записи у реєстрах аналітичного обліку рахунків з бюджетом. Облік розрахунків за податками і платежами організований у досліджуваній компанії таким чином, що за кожним із них, а відповідно і ПДФО, окремо формуються дані про нараховані і сплачені суми, заборгованість на кінець місяця. Відповідно до субрахунків 641 і 642 у компанії відкрито аналітичні рахунки, що отримали назву за видами податків і платежів.

Зокрема до рахунку 64 субрахунок 641 «Розрахунки за податками» відкрито аналітичний рахунок 6413 «Розрахунки з податку з доходу фізичних осіб», по кредиту якого відображається розрахована сума ПДФО, що утримані із заробітної плати співробітників компанії (Додатки АА-АД).

Після закінчення звітного періоду дані обліку щодо розрахованих сум ПДФО узагальнюють в податковій звітності «Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого, сплаченого) на користь платників податків, а також сум нарахованого єдиного внеску (Додаток АЖ), особливості складання якого регламентовано Порядчком заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь

фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, затверджено Наказом Міністерства фінансів України 13.01.2015 № 4, яким визначаються порядок заповнення і подання до ДФСУ цього розрахунку.

Пунктами цього порядку визначено: «Податковий розрахунок - документ, який свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку, який подається окремо за кожний квартал (податковий період) протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу.

Оскільки штатна чисельність співробітників ТОВ «ФЕЙСЕР» складає 319 осіб (менше 1000 осіб), то податковий розрахунок подається компанією єдиним документом на всіх, хто працює, з обов'язковим заповненням їхніх податкових номерів.

Реквізити податкового розрахунку, що заповнюються працівниками бухгалтерії досліджуваної компанії:

- стор;
- "Звітний", "Звітний новий" чи "Уточнюючий";
- "Порція";
- податковий номер юридичної особи - податкового агента;
- "Юридична особа" або "Самозайнята фізична особа";
- "Працювало за трудовими договорами";
- "Працювало за цивільно-правовими договорами".
- найменування юридичної особи та її податкова адреса;
- найменування контролюючого органу, до якого подається податковий розрахунок;
- "Звітний період".

Відображення відомостей у розділі I "Суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і суми утриманого з них податку» регламентовано Розділом III Порядку № 4, де зазначено:

«У графі 1 "№ з/п" відображається порядковий номер кожного рядка, що заповнюється;

У графі 2 "Податковий номер або серія та номер паспорта*" відображається реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта фізичної особи (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта), про яку надається інформація в податковому розрахунку.

У графі 3а "Сума нарахованого доходу" відображається (за звітний квартал) дохід, який нарахований фізичній особі відповідно до ознаки доходу згідно з довідником ознак доходів, наведеним у додатку до цього Порядку.

У графі 3 "Сума виплаченого доходу" відображається сума фактично виплаченого доходу платнику податку податковим агентом.

У графі 4а "Сума нарахованого податку" відображається сума податку, нарахованого та утриманого з доходу, нарахованого платнику податку згідно із законодавством.

У графі 4 "Сума перерахованого податку" відображається фактична сума перерахованого податку до бюджету.

У графі 5 "Ознака доходу" зазначається ознака доходу згідно з довідником ознак доходів. Щодо кожної фізичної особи потрібно заповнювати стільки рядків, скільки ознак доходів вона має.

Графа 6 заповнюється тільки на тих фізичних осіб, які приймалися на роботу у звітному періоді.

Графа 7 заповнюється тільки на тих фізичних осіб, які були звільнені у звітному періоді за місцем роботи.

У графі 8 відображається ознака податкової соціальної пільги згідно з довідником ознак податкових соціальних пільг.

У кінці податкового розрахунку проставляються:

- кількість заповнених рядків розділу I, кількість фізичних осіб, на яких подано інформацію, та кількість сторінок податкового розрахунку. При

визначенні кількості заповнених рядків розділу I підсумковий рядок відповідно до пункту 3.10 цього розділу не враховується;

- податковий номер або серія та номер паспорта (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта) керівника юридичної особи, який подає розрахунок, підпис, ініціали, прізвище, телефон;

- податковий номер або серія та номер паспорта (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта) головного бухгалтера юридичної особи, який подає розрахунок, підпис, ініціали, прізвище, телефон;

- податковий номер або серія та номер паспорта (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта) самозайнятої фізичної особи, яка подає розрахунок, підпис, ініціали, прізвище, телефон.

У полі "Дата подання" проставляється дата подання податкового розрахунку податковим агентом.

У кінці податкового розрахунку проставляються відмітки службових осіб контролюючого органу про внесення даних з податкового розрахунку до електронної бази податкової звітності (дата, підпис, ініціали, прізвище)» [87].

Наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2023 № 113 «Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 13 січня 2015 року №4» внесені зміни до форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску та Порядку заповнення та подання податковим агентом Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску, зокрема до Додатку № 4ДФ та Довідника ознак доходів фізичних осіб.

У досліджуваній компанії ТОВ «ФЕЙСЕР» порядок заповнення Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку повністю відповідає вимогам чинного законодавства, а інформація для його заповнення формується працівниками облікової служби.

2.4. Контроль розрахунків з бюджетом за податком з доходів фізичних осіб на ТОВ «ФЕЙСЕР»

Підтвердження достовірності сум податку з доходів фізичних осіб, що були нараховані в компанії, своєчасності, а також повноти сплати цього податку до бюджету – це мета податкового контролю розрахунків з бюджетом за ПДФО на ТОВ «ФЕЙСЕР». Також до мети податкового контролю розрахунків з бюджетом за ПДФО на підприємстві можна включити виявлення відхилень та перекручень показників від законодавчо встановлених вимог, а також притягнення до відповідальності шляхом застосування фінансових санкцій та штрафів за виявлені за результатами перевірки помилки та порушення.

Основні завдання податкового контролю розрахунків з бюджетом за ПДФО на ТОВ «ФЕЙСЕР» включали:

1. Вивчити форми та системи оплати праці, що використовуються компанією та з'ясувати їх вплив на порядок розрахунків з бюджетом ПДФО;
2. Ознайомитись з організацією бухгалтерського обліку розрахунків з бюджетом з ПДФО в компанії;
3. Перевірити достовірність і якість складання регістрів первинного, аналітичного та синтетичного обліку;
4. Перевірити правильність формування сукупного оподаткованого доходу по кожному співробітнику.

5. Перевірити правомірність та законність застосування пільг з ПДФО.

6. Перевірити правильність визначення суми ПДФО, що підлягає сплаті до бюджету.

7. Перевірити порядок складання та подання до ДПСУ звітності щодо сум нарахованого (сплаченого) доходу на користь платників податку та сум утриманого з них податку;

8. Перевірити повноту та своєчасність сплати ПДФО;

9. Перевірити дотримання порядку виправлення помилок в обліку та звітності з ПДФО.

З метою проведення податкового контролю розрахунків з бюджетом за ПДФО у ТОВ «ФЕЙСЕР» були використані такі інформаційні джерела:

- Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (ф. № 1ДФ) (Додаток АЖ);

- накази про призначення та звільнення працівників,
- штатний розклад (Додаток Р);
- Положення про преміювання (Додаток Т);
- особові листи (Додаток Ф);
- розрахунково-платіжні відомості (Додаток Ч);
- дані синтетичного обліку за рахунками 64 «Розрахунки з бюджетом» (за субрахунком «Податок з доходів фізичних осіб»), 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» (Додатки АА-АД);

- заяви працівників про надання матеріальної допомоги та інших виплат,
- заяви про застосування податкової соціальної пільги та відмову від неї,
- лікарняні листи,
- розрахунки відпускних тощо.

Податковий контроль розрахунків з бюджетом за ПДФО на ТОВ «ФЕЙСЕР» було розпочато із ознайомлення з системою обліку праці і заробітної плати. Перш за все, було визначено чисельність працівників досліджуваної компанії (319 осіб) і правильність її відображення у звітності.

Помилки при відображенні у звітності досліджуваної компанії не встановлено.

На наступному етапі контролю було з'ясовано наступні питання:

- фактична кількість співробітників, у тому числі таких, що мають пільги з ПДФО;

- існуючі форми і системи оплати праці та доцільність їх застосування;

- факти виплати премій та матеріального заохочення;

- порядок формування сукупного оподатковуваного доходу;

- своєчасність та в повний обсяг сплати до бюджету відповідної суми ПДФО;

- наявність заборгованості перед підзвітними особами;

- наявність фактів виплати заробітної плати в натуральній формі;

- наявність фактів виплати заробітної плати в іноземній валюті;

- відповідність даних реєстрів первинного обліку даним реєстрів аналітичного та синтетичного обліку та звітності.

За результатами перевірки на ТОВ «ФЕЙСЕР» встановлено:

- фактична кількість співробітників складає 319 осіб станом на березень 2023 року;

- заробітна плата визначається усім співробітникам компанії за посадовими окладами;

- в компанії сплачуються щомісячні премії за результатами особистого внеску співробітників у загальний результат, розмір яких визначається виключно директором компанії, а також матеріальна допомога на пам'ятні дати;

- ПДФО своєчасно та у повному обсязі перераховується до бюджету;

- у компанії відсутня заборгованість перед підзвітними особами;

- фактів виплати заробітної плати в натуральній формі та в іноземній валюті не встановлено;

- наявність фактів виплати заробітної плати;

- дані реєстрів первинного обліку розрахунків з бюджетом за ПДФО повністю відповідають даним реєстрів аналітичного, синтетичного обліку та звітності досліджуваної компанії.

Перевірка правильності нарахування заробітної плати підпадає під особливу увагу та контроль, оскільки розмір визначеного ПДФО саме і залежить від величини сукупного оподаткованого доходу, який як правило формується за рахунок нарахованої заробітної плати.

Під час перевірки правильності ведення обліку відпрацьованого робочого часу на ТОВ «ФЕЙСЕР» особливу увагу приділено також питанням правильності оформлення табеля обліку використання робочого часу. Визначено, що порушень при заповненні табеля не виявлено, при його заповненні облікові працівники враховують невиходи й запізнення на роботу, правильно підраховують фактично відпрацьований час.

При перевірці оплати, нарахованої працівникам за встановленими посадовими окладами, було визначено, що час, фактично відпрацьований цим працівником, визначений достовірно без похибок. Суми визначеного заробітку відповідають штатному розкладу та є тотожними за відповідними наказами директора компанії.

Після цього було перевірено первинні документи щодо правильності проведення розрахунків, повноти й правильності визначення сум заробітку та ПДФО. Помилки та зловживань не виявлено.

Наступний етап перевірки - визначення правильності виплат премій. Було перевірено відповідні регламенти досліджуваної компанії (Положення про преміювання, накази про призначення премій, перелік працівників, яким ці премії нараховані). Встановлено їх наявність та відповідність чинному законодавству. Нарахування премій адміністративно-управлінському персоналу є законним, не має ніяких завищень, відбувається згідно внутрішніми регламентами компанії у загальному порядку.

У результаті перевірки розмірів нарахованої заробітної плати не було виявлено випадків встановлення посадових окладів на рівні нижчому за встановлений законодавством мінімум заробітної плати.

Після завершення етапу податкового контролю порядку визначення сукупного оподатковуваного доходу співробітникам ТОВ «ФЕЙСЕР» було перевірено правильність здійснених утримань з нього. Завдання цього етапу – перевірка правильності застосування пільг та обчислення ПДФО. У ході перевірки порушень виявлено не було. Пільгового оподаткування ПДФО у досліджуваній компанії не виявлено.

Одним з етапів перевірки правильності визначення та сплати ПДФО є арифметичний перерахунок сум цього податку за кожним співробітником та в цілому по компанії. У ході перерахунків помилок у визначенні сум ПДФО не виявлено. Було підтверджено факт, що облікові працівники компанії використовують вірну методику розрахунків, оскільки ПДФО нараховується у ТОВ «ФЕЙСЕР» за вирахуванням податкової соціальної пільги та утримань до фондів загальнообов'язкового страхування.

Наступним етап - перевірка повноти і своєчасності сплати ПДФО до бюджету. Співставлення даних платіжних доручень і виписок установи банку з фактично нарахованими сумами податку з доходів фізичних осіб неспівпадінь не виявило. З'ясована та підтверджена повна відповідність сум ПДФО. З метою визначення загальної суми нарахованого ПДФО було порівняно записи в системі рахунків бухгалтерського обліку досліджуваної компанії про нараховані суми податку (за Кт рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» за субрахунком «Розрахунки з бюджетом з ПДФО») із підсумками сум податку, визначених у розрахунково-платіжних відомостях. Розбіжностей не виявлено.

Дослідження практики та результатів податкових перевірок розрахунків з бюджетом з ПДФО дозволило виявити та систематизувати найпоширеніші порушення порядку обчислення та сплати цього податку:

- порушення вимог законодавства щодо складання первинної документації з обліку праці та заробітної плати, що зумовлює спотворення загальної суми оподаткованого доходу співробітників;
- недостовірне визначення загального оподаткованого доходу, що призводить до заниження чи завищення ПДФО;
- порушення встановлених законодавством вимог щодо порядку оформлення податкової соціальної пільги, що також спотворює суму ПДФО, що підлягає сплаті до бюджету;
- несплата ПДФО за операціями особливого характеру, що призводить до недоплати цього податку.

Жодне з цих порушень в ході перевірки розрахунків з бюджетом з ПДФО у ТОВ «ФЕЙСЕР» виявлено не було, що засвідчує відповідний рівень працівників облікової служби, які у ході своєї роботи враховують усі вимоги чинного законодавства, правильно та своєчасно визначають суми ПДФО, що підлягає сплаті, та вчасно перераховують ці суми до бюджету.

Висновки до розділу 2

ТОВ «ФЕЙСЕР» була заснована в Україні ще у 2017 році у містах Київ, Суми та Кропивницький. Сьогодні у компанії також є офіси в Ізраїлі, США та Канаді. Якщо у 2017 році роботу розпочинала команда лише з 10 осіб, та зараз її чисельність складає майже 400 співробітників. Компанія працює у сфері анотації та обробки даних, при цьому команда спеціалістів з обробки зображень робить великий вклад у розвиток штучного інтелекту.

За період дослідження з 2020 року по 2022 рік фінансовий стан ТОВ «ФЕЙСЕР» значно покращився, оскільки зросли всі показники, що його характеризують. Однак, негативною тенденцією 2022 року є уповільнення темпу зростання усіх показників у порівнянні з 2021 роком.

ТОВ «ФЕЙСЕР», як і будь-який суб'єкт підприємницької діяльності в Україні, веде бухгалтерський облік результатів своєї діяльності. В компанії розроблено та використовується Положення про облікову політику підприємства та про організацію бухгалтерського обліку, аналіз змісту якого дозволяє стверджувати, що не дивлячись на дотримання термінів перегляду та виважену структуру цього документу, наявність посадових інструкцій для працівників, в цілому, він складений за формальним підходом та не достатньо відображає особливості діяльності досліджуваної компанії. За своїми характеристиками досліджувана компанія відноситься до малих підприємств, відповідно складає фінансову звітність у відповідності до П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність».

Місячний оподатковуваний дохід співробітника ТОВ «ФЕЙСЕР» становлять виплати працівникам у формі зарплати. У момент нарахування цих доходів працівники бухгалтерії досліджуваної компанії зобов'язані нарахувати, утримати і сплатити до бюджету податок на доходи фізичних осіб. Для обліку розрахунків з бюджетом за податками і платежами досліджуваній компанії: «Застосовують рахунок 64 «Розрахунки за податками і платежами», за кредитом якого відображаються суми нарахованих платежі до бюджету, а відповідно і ПДФО, за дебетом – їх перерахування до бюджету.

Схема використання рахунку 641 у ТОВ «ФЕЙСЕР» полягає у наступному. На підставі первинних документів, в яких визначається розмір ПДФО, що належить до сплати, проводять записи у реєстрах аналітичного обліку рахунків з бюджетом. Облік розрахунків за податками і платежами організований у досліджуваній компанії таким чином, що за кожним із них, а відповідно і ПДФО, окремо формуються дані про нараховані і сплачені суми, заборгованість на кінець місяця.

Після закінчення звітного періоду дані обліку щодо розрахованих сум ПДФО узагальнюють в податковій звітності «Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого, сплаченого) на користь платників податків, а також сум нарахованого єдиного внеску.

Підтвердження достовірності сум податку з доходів фізичних осіб, що були нараховані в компанії, своєчасності, а також повноти сплати цього податку до бюджету – це мета податкового контролю розрахунків з бюджетом за ПДФО на ТОВ «ФЕЙСЕР». Жодних порушень в ході контролю розрахунків з бюджетом з ПДФО у ТОВ «ФЕЙСЕР» виявлено не було, що засвідчує відповідний рівень працівників облікової служби, які у ході своєї роботи враховують усі вимоги чинного законодавства, правильно та своєчасно визначають суми ПДФО, що підлягає сплаті, та вчасно перераховують ці суми до бюджету.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

3.1. Шляхи оптимізації вітчизняної системи обліку і контролю оподаткування та сплати податку з доходів фізичних осіб

Податки є важливим елементом регулювання соціально-економічного розвитку країни, завдяки їм забезпечується ефективна робота з формування бюджету України.

Податок з доходів фізичних осіб є головним із прямих загальнодержавних податків в нашій країні. ПДФО стягується з доходів, отриманих фізособами, як на території України, так і за її кордонами. Цей податок надає можливість ефективно розподіляти фінансові ресурси між громадянами і бюджетом країни.

Згідно законодавства всі господарюючі суб'єкти повинні вести облік господарської діяльності. Облік та оподаткування заробітної плати є також обов'язковим елементом обліку, який необхідно вести на усіх підприємствах.

Найскладніша і найголовніша сфера роботи суб'єктів підприємництва - облік заробітної плати, а також відрахувань з неї податків та внесків. Облік заробітної плати, а також відрахувань з неї посідає одне з центральних місць у всій системі обліку. Ефективна робота системи обліку заробітної плати забезпечує своєчасну отриману зарплату працівників усіх сфер діяльності. Для того щоб працівники отримали вірно розраховану заробітну плату, необхідно своєчасно проводити розрахунки посадових окладів, податків, внесків та перевіряти первинні документи.

Відповідно до Податкового кодексу України: «При розрахунку ПДФО частина підприємств має право на податкову соціальну пільгу, а саме: застосування податкової соціальної пільги при визначенні ПДФО має дуже важливе значення, адже впливає на рівень доходу працівника» [85].

Відповідно питання удосконалення обліку розрахунків з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб на підприємстві є дуже важливим та актуальним питанням

З цією метою доцільно до субрахунку 641 «Розрахунки за податками» відкрити субрахунки залежно від права працівника на отримання соціальної пільги:

- 6411/1 розрахунки за ПДФО із соціальною пільгою,
- 6411/2 розрахунки за ПДФО без соціальної пільги.

Такий підхід на підприємстві надасть можливість більш легкої перевірки законності використання соціальної пільги.

Інформація про застосування податкової соціальної пільги і виокремлення фонду оплати праці, до якого застосовують чи ні податкову соціальну пільгу, не відображається в розрахунково-платіжній для визначення ПДФО. А отже поліпшення документального оформлення обліку нарахування ПДФО є слідуючим етапом покращення його документального забезпечення.

Пропонуємо вдосконалену наступну форму розрахунково-платіжної відомості, за допомогою якої можна перевіряти правильність розрахунку податку (таблиця 3.1).

ТАБЛИЦЯ 3.1

ФОРМА РОЗРАХУНКОВО-ПЛАТІЖНОЇ ВІДОМОСТІ

№	ПІБ	ПІН	Нараховано, грн.			Разом	База для ЄСВ	Ставка ЄСВ	Сума ЄСВ	Утримано, грн.		До сплати.
			Зарплата	Премії	Разом					ПДФО 18%	ВЗ 1,5%	
1												
2												
3												
	Разом											
	ФОП для ЄСВ:											
	ЄСВ (ставка 22 %)											
	ЄСВ (ставка 8,41%)											
	Загальна сума ПСП											
	ПДФО за ставкою 18%											

Застосування такої форми розрахунково-платіжної відомості допоможе бухгалтеру отримувати інформацію по ПДФО в деталях, надасть можливість правильно проводити розрахунок податків, і уникати помилок.

Одним із завдань внутрішнього контролю є виявлення ризиків нарахування штрафних санкцій при перевірках.

Виявлення порушень, а також їх вплив на формування податкової звітності і уникнення помилок у веденні обліку розрахунків з оплати праці є метою контролю обліку ПДФО із заробітної плати робітників підприємства.

Завданнями проведеної перевірки є: «встановити наявність та повноту первинних та звітних даних стосовно наявності зобов'язань з ПДФО перед бюджетом, своєчасність відображення цих даних у зведених документах та облікових регістрах, правильність ведення обліку зобов'язань з ПДФО перед бюджетом і позабюджетними фондами та його відповідність Податковому кодексу України, реальності наявних зобов'язань, законності й доцільності проведених розрахунків, достовірності відображення стану зобов'язань з ПДФО із заробітної плати у звітності підприємства.

Попередній етап контролю оподаткування ПДФО із заробітної плати робітників підприємства має включати тестування внутрішнього контролю оподаткування ПДФО із заробітної плати робітників підприємства.

Отримана інформація дозволить сформувати більш ефективну програму перевірки, яка дозволить розглянути всі аспекти нарахування та сплати ПДФО досліджуваного підприємства включаючи всі особливості його діяльності, ділянки з підвищеним ризиком» [64].

Наведений розроблений нами тест стану контролю нарахування та сплати податків (Додаток А3), рекомендуємо суб'єктам підприємництва застосовувати у практичній діяльності.

Як зазначають Макаренко А.П., Котова Н.В.: «Для проведення ефективного контролю необхідно виконати наступні завдання: «перевірка того, чи дотримується підприємство в своїй господарській діяльності положень законодавства про оподаткування заробітної плати; перевірка відповідності документального оформлення (первинні та зведені документи) вимогам чинного законодавства з обліку ПДФО із заробітної плати робітників; дослідження системи арифметичного розрахунку ПДФО; перевірка

оподаткування ПДФО всіх виплат окрім заробітної плати; перевірка правильності утримання податків та обов'язкових виплат із заробітної плати працівника; перевірка правильності синтетичного та аналітичного обліку ПДФО із заробітної плати робітників; перевірка вчасності перерахунку ПДФО до бюджету; перевірка зведених даних, які відображено у податковій, статистичній та фінансовій звітності щодо ПДФО із заробітної плати робітників» [64].

Для проведення контролю, перш за все, необхідно розробити план перевірки, який є документом організаційно-методологічного характеру. Він містить інформацію про перелік робіт на основних етапах контролю і строків їх виконання із зазначенням джерел інформації. Орієнтовний план контролю оподаткування ПДФО із заробітної плати працівників підприємства представлено у Додатку АК.

Одним із завдань проведеного контролю нарахування та сплати ПДФО із заробітної плати робітників підприємства є встановлення відповідності діючому законодавству.

Після проведення тестування стану обліку розрахунків з бюджетом з ПДФО із заробітної плати робітників контролером розробляється програма контролю. Розроблена програма контролю розрахунків з бюджетом з ПДФО представлена у Додатку АЛ.

Контролеру під час проведення перевірки слід вести як робочу, так і підсумкову документацію. До робочих документів він повинен заносити одержані дані, на підставі яких далі складається звіт. Отже, пропонуємо застосовувати робочий документ при перевірці оподаткування ПДФО (табл. 3.2), на підставі цього документа можна перевірити законність застосування соціальної пільги відповідно до ПКУ, а також наявність заяви працівника.

Наступний крок в процесі перевірки - правильність розрахунку суми ПДФО. Робочий документ, що може використовуватися контролером для перевірки ПДФО представлено табл. 3.3.

ТАБЛИЦЯ 3.2

**Робочий документ з перевірки заяв на застосування соціальних пільг щодо
ПДФО**

ПІБ працівника	Підстава застосування соціальної пільг відповідно за ПКУ	Розмір соціальної пільги, %	Розмір соціальної пільги, грн.	Наявність заяви на застосування соц.пільги	Примітки

Таблиця 3.3

Робочий документ перевірки своєчасності сплати ПДФО

№ платіжного доручення	Відповідальна особа за сплату ПДФО	Дані обліку		Дані перевірки		Відхилення		Граничний строк сплати ПДФО
		Сума ПДФО, грн.	Дата платіжного доручення	Сума ПДФО, грн.	Дата платіжного доручення	Сума ПДФО, грн.	Дата платіжного доручення	

Представлені розроблені робочі документи дають можливість перевіряючим органам слідкувати за правильністю розрахунку ПДФО та ЄСВ, відповідність первинних документів, представлених даних в обліку та звітності.

Отже, для ефективної системи функціонування та оподаткування господарюючих суб'єктів необхідно удосконалювати облік і контроль нарахування та сплати ПДФО. Застосування на підприємствах заходів з покращення обліку та контролю розрахунків з бюджетом з ПДФО надасть можливість уникнути помилок та порушень діючого законодавства.

Розроблена методика проведення контролю, що на наш погляд дасть можливість контролеру розглянути всі питання оподаткування ПДФО, також буде можливим дослідити правильність, своєчасність, законність відображення в обліку цих процесів.

3.2. Вплив цифрових технологій на вдосконалення обліку розрахунків за податковими платежами

Діяльність господарюючого суб'єкта спрямована, перш за все, на оптимізацію податкових платежів та уникнення штрафних санкцій. Нажаль, на практиці не приділяється увага необхідним діям щодо оптимізації податкових розрахунків.

На думку Буткевич О.В.: «Оптимальна податкова політика господарюючого суб'єкта формується на обліковій політиці. Затвердження облікової політики відбувається через затвердження Наказу про облікову політику. При розробці цього документу раціонально виділити розділ Організація обліку розрахунків з бюджетом за податковими платежами. Так, необхідно описати методику обліку розрахунків за тим чи іншим податком чи збором в залежності від характеру та специфіки діяльності підприємства, його галузевих особливостей які визначені відповідно до положень Податкового кодексу України. До цієї частини облікової політики підприємства є необхідним включити Робочий план рахунків (зазначити рахунки (субрахунки) кожного податку (збору) (64, 65, 70, 90.....)) та графік документообігу.

Наступним і кінцевим кроком організації обліку розрахунків з бюджетом за податковими платежами є формування податкової звітності та її подання. Працівники-обліковці витрачають більше зусиль і часу саме на складання податкової звітності, ніж інші облікові процедури. Діючі форми звітності містять у собі ряд неузгодженостей і потребують удосконалення. Сучасні умови розвитку економіки вимагають від облікових процедур удосконалення. Враховуючи той факт, що сьогодні під впливом цифрових технологій відбувається трансформація ведення обліку (у тому числі і формування та подання податкової звітності) є необхідним це враховувати при оптимізації форм податкової звітності» [12].

Використання digital-технологій при організації обліку розрахунків за податковими платежами, зокрема і за ПДФО, дозволяє зменшити час як на оформлення податкової звітності, так і на її подання. Використання цифрових технологій в обліку призвело до “безпаперового обліку”, який підтверджує необхідність електронних документів.

Так, останні публікації стосовно використання digital-технологій так описують порядок здійснення обліку: «для досягнення зазначені модулі або вбудовуються у відповідне програмне забезпечення або надаються як сервіс в on-line. Це дозволяє здійснювати перевірку валідності за електронно-цифровим підписом, ідентифікаційним кодом, номером банківського рахунку IBAN тощо.

Застосування цифрових технологій при організації обліку розрахунків за податковими платежами дозволяє підвищити якість, точність та достовірність облікових даних за рахунок їх автоматичної підтримки. Це дозволяє підвищити якість та зменшити час на формування та подання податкової звітності. Крім того, використання цифрових технологій дозволяє здійснювати формування податкової звітності у режимі реального часу. Процес подання податкової звітності жорстко регламентується положеннями Податкового кодексу та забезпечений відповідними програмними продуктами. Так, при поданні Форми № Д 4 до територіального органу Державної фіскальної служби України більшість підприємств використовують М.Е. ДОС ІС. Подання податкової звітності більшість підприємств здійснюють за допомогою програми Арм–звіт плюс, звітність за розрахунками з ЄСВ – за АРМ Єдиний внесок.

Державна фіскальна служба України при організації обліку розрахунків за податковими платежами пропонує використовувати автоматизовану систему Єдине вікно; електронний кабінет платника податкових платежів у режимі 24/7/365; систему автоматичного відшкодування ПДВ; електронний чек; електронний акциз тощо.

Організація обліку передбачає вибір комп’ютерного і програмного забезпечення. Сьогодні відбувається стрімкий розвиток технологій Artificial intelligence штучний інтелект, Big Data великих даних, Cloud technologies and

computing (хмарних технологій і обчислень), Blockchain (блокчейн) тощо. Ці технології здійснюють суттєвий вплив на організацію бухгалтерського обліку, у тому числі і на організацію обліку розрахунків за податковими платежами.

«При організації обліку розрахунків за податковими платежами є доцільним звернути увагу на технологію Cloud technologies and computing, використання якої забезпечить:

- скорочення витрат на обслуговування інформаційної технології (скорочення витрат на технічне та програмне забезпечення, утримання ІТ-спеціалістів, зменшення паперового та запровадження електронного документообігу);

- більш високий рівень доступності та безпеки;

- більш якісне резервне копіювання і аварійне відновлення» [10].

Крім того, використання Cloud technologies and computing забезпечує тісний зв'язок з органами Державної фіскальної служби України, що забезпечує можливість контролювати нарахування і сплату податкових платежів у режимі реального часу.

Отже, використання Cloud technologies and computing при організації обліку розрахунків за податковими платежами дозволить сконцентрувати технічні обчислювальні ресурси, ІТ-фахівців та програмне забезпечення у загальній хмарі, що дозволить підвищити прозорість обліку, зменшити трудомісткість формування податкової звітності та контрольних заходів.

«Перспективним напрямом оптимізації організації обліку розрахунків за податковими платежами є використання технології Blockchain, який є розподіленою базою даних, що складається з окремих блоків, які з'єднані у безперервний ланцюжок. Кожний окремий блок Blockchain обов'язково містить у собі тимчасову мітку і посилання на попередній блок.

Використання технології Blockchain суттєво змінює і саму процедуру обліку – зникає необхідність у веденні первинної документації, тому що всі факти господарського життя відразу знаходять відображення в блокчейнейн.

Застосування комп'ютерних технологій та програмних продуктів при організації обліку змінює зміст та організацію праці облікового персоналу, зокрема зменшується кількість ручних операцій з обробки первинних документів, забезпечує систематизацію облікових показників. Облікова праця стає більш творчою, такою що спрямована на організацію та удосконалення процедур бухгалтерського обліку» [49, с. 207].

Дієва організація обліку розрахунків за податковими платежами з використанням цифрових технологій створює “здорову” податкову дисципліну господарюючого суб'єкта, що разом із правильно розробленою обліковою політикою запобігає зменшенню витрат по штрафам та іншим можливим санкціям.

3.3. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливість його імплементації в Україні

Одним із важливих питань для досліджень як в нашій країні, так і за кордоном є питання оподаткування доходів фізичних осіб. Оскільки воно пов'язано з такими аспектами, як створення підґрунтя до отримання освіти, покращення добробуту, підвищення професійних якостей громадян. Також податки розглядаються як головний елемент формування бюджетів (державного, місцевого).

Економічне покращення країни формується під впливом конкурентоспроможної податкової системи, яка в свою чергу характеризується рівнем оподаткування доходів громадян.

Сьогодні ситуація в нашій країні характеризується вагомим рівнем тінізації, застосуванням способів ухилення від сплати податків, значним розшаруванням доходів населення, що в свою чергу потребує удосконалення податкової та фінансової системи України на прикладі світового досвіду.

Виокремлюють три типи систем оподаткування доходів фізичних осіб, які функціонують у різних країнах світу, а саме: «подвійний прибутковий податок, комплексна система оподаткування, плоский прибутковий податок. У Європейському Союзі та країнах-членах ОЕСР для оподаткування доходів громадян застосовується PIT personal income tax – прибутковий податок для фізичних осіб. Цей податок як складова системи оподаткування доходів фізичних осіб є вагомим джерелом надходження коштів до бюджетів різних рівнів. Також виокремлюють дві системи оподаткування: PAYE pay as you earn – система сплати податку у джерела доходу та PAYG pay as you go – система сплати податку за допомогою декларацій. За системою оподаткування PAYE ключовим є те, що хоча особа не виступає платником податку у контексті відповідальності податковий агент–роботодавець, проте цей податок утримується із її заробітної плати. Ця система має переваги у контексті рівномірності податкових надходжень протягом календарного періоду та всеохопності, порівняно з податковим декларуванням, оскільки прибутковий податок PIT сплачують майже всі фізичні особи, що отримують дохід у вигляді заробітної плати» [113].

Особливість європейської системи оподаткування полягає в тому, що її утворюють на основі прогресивної шкали: «У Франції доходи поділяються на 8 категорій, кожна з яких має свою методику розрахунку, пільги і відрахування. Особливим є те, що податок на прибуток фізичних осіб розраховують на родину і він стягується з доходів за прогресивною шкалою від 5,5 до 75%. Максимальну ставку застосовують у разі, коли дохід сім'ї дорівнює 1 000 000 євро вона становить 75%; у Німеччині діє така ж система оподаткування, як і у Франції. Початкова ставка податку на прибуток фізичних осіб – 0% на доходи, менші за \$9 тис. З доходів на суму від \$9 тис. до \$11,5 тис. стягується 2,56% податку; у Великобританії неоподатковуваний мінімум за рік становить 2790 фунтів стерлінгів, а податкові ставки – 20%, 40% і 45%; податок обчислюється за прогресивною шкалою, загальна максимальна ставка становить 56,9%; Норвегії резиденти сплачують національний і місцевий податок з усіх доходів,

які були одержані в країні та за її межами. Податок на прибуток фізичних осіб з річної заробітної плати обчислюють за ставкою 9,5%, якщо дохід – від 220 501 до 248 500 норвезьких крон; в Іспанії податок розраховується за ставкою від 24 до 52%. Якщо дохід становить 300 000 €, то застосовується ставка 52%; в Італії розрахунок податку провадиться за ставками, побудованими за принципом складної прогресії: шкала ставок коливається від 10 до 50%» [109, с. 265–267].

Данилишин В., Синиця С. в своїх дослідженнях так описують, а саме: «прибутковий податок із громадян забезпечує понад половину загального обсягу федеральних податкових надходжень і є найвагомішим з усіх джерел доходів Федерального бюджету США. Оподаткування доходів громадян США може здійснюватися як кожного громадянина окремо, так і сім'ї загалом. При цьому платники податку поділяються на чотири категорії, які оподатковуються за різними ставками залежно від доходу. Ставка оподаткування коливається від 15 до 39,6%» [31].

Проведений порівняльний аналіз дозволив Коба О.В. та Горбенко Я.О. виокремити спільні та відмінні риси сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні та в країнах ЄС: «спільні риси – декларування доходів громадян, застосування податкових пільг, державний контроль та адміністрування, податок на доходи фізичних осіб застосовується в усіх країнах світу, однакова сутність та риси податкових систем України та країн ЄС, знижка оподатковуваного доходу залежно від кількості дітей у сім'ї, податок на доходи фізичних осіб є одним з основних джерел надходження до бюджету країни, податкові системи України та країн ЄС розвиваються під впливом економічних, соціальних і політичних процесів у тій чи іншій країні; відмінності - прозорість та відкритість оподаткування податку на доходи фізичних осіб, прогресивна шкала оподаткування доходів, існування нульової ставки оподаткування доходів громадян за низького рівня доходів, більшість країн Євросоюзу стягують податки на всі доходи, отримані в країні або за її межами, правила оподаткування податку на доходи фізичних осіб в країнах ЄС встановлюються органами місцевого самоврядування, а не на

загальнодержавному рівні, надання соціальних пільг у справлянні податку з доходів фізичних осіб не окремим фізичним особам, а сім'ям, в оподаткуванні заробітної плати, як правило, використовується прогресивна шкала, а в оподаткуванні інших доходів – пропорційні ставки» [48].

Під час визначення та адміністрування податку на доходи фізичних осіб як в Україні, так в країнах ЄС виникають проблеми, для вирішення яких, у першу чергу, необхідно: «запровадити прогресивну шкалу оподаткування доходів; розширити базу оподаткування податком на доходи фізичних осіб; вдосконалити пільгову політику з податку на доходи фізичних осіб; легалізувати доходи громадян від тіньової економічної діяльності; запровадити засоби з підвищення ефективності податкового контролю для подолання зловживань щодо ухилення від сплати податків; застосовувати комбінації податку на доходи фізичних осіб» [48].

Оскільки, механізм оподаткування в кожній країні визначається з урахуванням національної специфіки, то можна стверджувати, що приклад оподаткування фізичних осіб у зарубіжних країнах не може бути застосований для напрямків реформування податкової системи нашої країни. Вагомим елементом реформування системи щодо податку на доходи фізичних осіб в нашій країні має бути те, що необхідні такі податкові інструменти, які б не змогли понизити економічну активність суб'єкта.

Окрім того, механізм оподаткування не повинен заважати внутрішній раціональній організації виробництва та його зовнішній направленості на попит споживачів.

Висновки до розділу 3

Питання вдосконалення організації та ведення бухгалтерського обліку розрахунків підприємства щодо оподаткування доходів фізичних осіб є дуже важливою та актуальною проблемою. З цією метою для субрахунку 641

«Податкові декларації» пропонуємо відкрити субрахунки в залежності від права працівника на отримання соціальної пільги: декларація про доходи з соціальною та декларація про доходи без соціальної пільги, що значно полегшить роботу з перевірки законності використання таких пільг.

З метою удосконалення документального оформлення розрахунку суми ПДФО необхідно використовувати вдосконалений формат розрахунково-платіжної інформації, який дозволяє перевірити правильність нарахування податку. Використання цієї розрахунково-платіжної відомості допомагає бухгалтеру отримати детальну інформацію про ПДФО, дає можливість правильно розрахувати податки та уникнути помилок.

Використання цифрових технологій в організації обліку розрахунків з бюджетом з ПДФО дозволяє скоротити як час на складання податкової декларації, так і спростити її здачу. Організація бухгалтерського обліку передбачає, перш за все, програмного забезпечення. Сьогодні стрімко розвиваються штучний інтелект, Big Data, хмарні технології та обробка даних, Blockchain, які мають значний вплив на організацію бухгалтерського обліку, в тому числі на організацію обліку податкових платежів.

Аналіз зарубіжного досвіду засвідчує, що у зарубіжних країнах доходи громадян також оподатковуються ПДФО, який є вагомим джерелом фінансування бюджетів. При цьому у світі використовуються такі системи ПДФО: подвійний податок, комплексна система оподаткування, плоский податок. Крім того, розрізняють такі системи оподаткування: система, де податки сплачуються у джерела доходу (PAYE pay as you doing), і система, де податки сплачуються згідно декларацій (PAYG pay as you go).

Як в Україні, так і за кордоном при розрахунку та адмініструванні ПДФО, виникають проблеми, для вирішення яких пропонується: застосування прогресивної ставки податку; розширення бази оподаткування ПДФО; запровадити більш ефективну політику пільг; розробити заходи що дозволять легалізувати тіньові доходи громадян; посилити податковий контроль з метою запобігання зловживань і ухилень від сплати ПДФО.

ВИСНОВКИ

1. Податок на доходи фізичних осіб є однією з найважливіших складових податкової системи нашої держави. За кількістю платників і розміром усіх надходжень до бюджету цей податок має значне соціально-економічне значення. Цьому податку властиві фіскальна та розподільчо-регулююча функції. Основна ставка податку на доходи фізичних осіб - 18% від оподатковуваного доходу.

2. Необхідність оптимізації системи справляння податку на доходи фізичних осіб пов'язана із зростанням загальної залежності доходів державного бюджету України від цього податку. Усунення серйозних недоліків ПДФО - це першочергове завдання концепції реформування оподаткування доходів фізичних осіб у нашій державі, що, зокрема, передбачає скасування військового збору та зміну порядку застосування податкової соціальної пільги.

3. Податковий облік відокремлений від бухгалтерського, їх відокремлення є результатом розвитку теорії і практики національної системи обліку. Сьогодні бухгалтерський облік не може забезпечити всієї необхідної інформації для складання достовірної податкової звітності. Проте сам податковий облік багато в чому необґрунтований, суперечливий, містить багато вимог, які не є необхідними складання податкової звітності.

4. Основна мета податкового контролю - безперервне наповнення дохідної частини державного бюджету, а його предмет – формування податкової бази суб'єктів господарювання за рахунок податків і зборів, забезпечення їх своєчасного перерахування до бюджету. Метою податкового контролю за сплатою податку на доходи фізичних осіб є забезпечення достовірності обчислених сум, своєчасного та повного здійснення платежів до бюджету відповідно до вимог чинного законодавства.

5. Необхідність удосконалення обліку та контролю за нарахуванням і сплатою податку на доходи фізичних осіб пов'язана з ефективним

функціонуванням суб'єктів господарювання та вимогами системи оподаткування. Задля вдосконаленні роботи з перевірки правомірності застосування ПСП при визначенні сум ПДФО до субрахунку № 641 «Податкова декларація» пропонуємо відкривати субрахунки залежно від права працівника на соціальні пільги: декларації про доходи без пільг та декларації з соціальними пільгами, що значно полегшує перевірку законності використання таких пільг.

6. З метою удосконалення документів для розрахунку суми податку на доходи фізичних осіб пропонуємо вдосконалений формат розрахунково-платіжних відомостей, використання якого дозволяє перевірити правильність нарахування податку. Мета використання цих відомостей – допомогти бухгалтеру сформувати детальну інформацію з ПДФО, правильно розрахувати податок та уникнути помилок.

7. Використання цифрових технологій в організації бухгалтерського обліку податку на доходи фізичних осіб дозволяє скоротити час подання податкової декларації та спростити її подання. Організація бухгалтерського обліку, перш за все, включає вибір програмного забезпечення: штучний інтелект, Big Data, хмарні технології та обробка даних, Blockchain, використання якого чинить значний на організацію обліку податкових платежів, зокрема і в частині ПДФО.

8. Оскільки механізм оподаткування в кожній країні визначається з урахуванням національних особливостей, можна зазначити, що приклади систем оподаткування фізичних осіб у зарубіжних країнах не можна безоглядно застосовувати при реформуванні податкової системи нашої країни. Важливим елементом реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб у нашій державі має стати необхідність запровадження таких податкових інструментів, які не можуть знизити економічну активність суб'єкта. Окрім того, механізм оподаткування не повинен заважати внутрішній раціональній організації виробництва та його зовнішній направленості на попит споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н.С., Говоруха О.О., Кирильєва Л.О, Євлаш Т.О. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Харків: ХДУХТ, 2019. 182 с.
2. Андрущенко В.Л., Тучак Т.В. Ризики-сигнали тривоги в оподаткуванні. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). 2010. №2(49). С.74-83.
3. Анфіногентова Н. Й. Макроекономічні аспекти застосування податкових пільг. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. В. 2 (42). С. 9-14.
4. Базиліук, А.В., Малишкін О. І. Бухгалтерський і податковий облік автотранспорту та автоперевезень : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2011..
5. Барановська І.В. Проблеми реформування податкової системи у умовах кризи. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 8. С. 193-197.
6. Белова Є.Л. Про взаємодію систем бухгалтерського фінансового обліку та оподаткування. *Сучасний бухгалтерський облік*. 2006. №4.
7. Білобровенко Т.В. Бухгалтерський облік і контроль розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2018. 23 с.
8. Бондаренко Г.І., Данілов О.Д., Лекарь С.І. Оподаткування фізичних осіб. Ірпінь : Академія державної податкової служби України, 2011. 247 с. 12.
9. Бурова Т.А. Інформаційні основи облікової політики та шляхи їх удосконалення. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 2(6). С. 73–78.
10. Бурова Т.А. Організація обліку і аудиту основних податкових платежів в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 13. С. 18–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2014_13_6 (дата звернення: 21.11.2023).
11. Бурова Т.А., Волковицька О.М. Удосконалення організації обліку податкових платежів на підприємстві. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 5.2. С. 28–33. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2014_5.2_7.

12. Буткевич О. В. Вплив цифрових технологій на організацію обліку розрахунків за податковими платежами. Економічний простір. № 169. 2021. С. 92-95.

13. Бухгалтерський податковий облік. Навчальний посібник для студентів спец. 7.050106 «Облік і аудит» / За ред. д.е.н., проф. **Ф.Ф. Бутинця**, к.е.н., доц. С.Л. Берези. 2-е вид., доп. і перероб. Житомир: ЖДТУ, 2004. 384 с.

14. Василик О.Д. Податкова система України : [навч. посіб.]. К. : НІОС. 2007. 448 с.

15. Верига Ю.А. Звітність підприємств: навчальний посіб. К. : КНЕУ, 2015. 322 с.

16. Виноградова М.О., Жидєєва Л.І. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 654 с.

17. Власова О. Є. Конспект лекцій з дисципліни «Податковий облік і звітність» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки «спеціаліст», денної та заочної форм навчання за спеціальністю 7.03050901 – Облік і аудит); Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М.Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 160 с.

18. Волошан І.Г., Волковська Я.В. Облікова і податкова політика в управлінні бізнес-процесами промислових підприємств. Бізнес Інформ. 2019. № 1. С. 273–278.

19. Волошенюк І.Є. Організація бухгалтерського обліку податкових розрахунків і платежів : автореф. дис. канд. екон.наук : 08.00.09. Харків, 2017. 24 с.

20. Волошенюк І.Є. Удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з податку на прибуток. Ефективна економіка. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5701>.

21. Гамова О.В., Козачок І.А., Федоренко Т.В. Внутрішній контроль заробітної плати на підприємстві. Інвестиції. Практика та досвід. 2017. № 2.

22. Гарасим П.М. Система оподаткування та її інформаційно-облікове

забезпечення: Навчальний посібник. К : ВД «Професіонал», 2006. 736с.

23. Голов С.Ф., Зубілевич С.Я. Основи аудиту: підручник. К.: Либідь, 2016. 267с.

24. Гончарук Я.А., Рудницький В.С. Аудит: навчальний посібник. К. : Знання, 2019. 443 с.

25. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 року №436-IV зі змінами та доповненнями. Відомості Верховної ради. 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/436-15>

26. Греченко А.В., Греченко В.В. Виникнення і розвиток податку з доходів фізичних осіб до Першої світової війни. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2011 - № 2 - С. 23-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2010_2_5

27. Гречко А.В. Перспективи реформування податкової системи України в умовах євроінтеграції. Економіка та управління національним господарством. 2014. № 3. С. 60–70.

28. Гусак Н.Б., Гусак Ю.Д. Контроль податкових органів за діяльністю підприємств : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2007. 320 с.

29. Гусакова О.С. Податковий облік: навчальний посібник / О.С. Гусакова. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 214с.

30. Гуцаленко Л.В., Дерій В.А., Коцупатрий М.М. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2009. 424 с.

31. Данилишин В., Синиця С. Напрями реформування податку на доходи фізичних осіб. Економіка та суспільство. 2021. 27. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-13> (Дата звернення 12.11.2023 р.)

32. Демченко Т.М. Податок з доходів фізичних осіб у системі державних доходів. *Регіональна економіка*. 2013. № 2. С. 14-18. 11.

33. Дем'яненко М.Я. Щодо уніфікації бухгалтерського і податкового обліку. *Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи*. Частина І. Проблеми адаптації бухгалтерського обліку АПК України до міжнародних правил та вимог./ за ред. П.Т. Саблука, М.Я,

Дем'яненко, В.М, Жука. К.:Інститут аграрної економіки, 2003. С.9 – 10.

34. Дементьев А. Ю. Бухгалтерський облік та оподаткування у будівництві. К, 2008. 256 с.

35. Дідова О.В., Дворецька Ю.А. Удосконалення податкового обліку на підприємстві. Вісник БДУ. 2019. №3 (41). С.112-119.

36. Дідова О.В., Довиденко В.А. Податкове навантаження як фактор економічної безпеки суб'єкта господарювання. Фінанси та облікова політика. 2020. № 2 (17). С. 5-10.

37. Дмитренко Е. Удосконалення механізму сплата та відшкодування ПДФО. Вісник прокуратури. 2007. № 8. С.109-113.

38. Драчук В.Ю. Розрахункові операції за податковими платежами як об'єкт обліку та аудиту. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2016. Т. 21. Вип. 3. С. 185–188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vopu_econ_2016_21_3_43 (дата звернення: 27.04.2021).

39. Драчук В.Ю. Теоретичні аспекти формування облікової політики щодо розрахункових операцій з бюджетом за податковими платежами. Облік і фінанси. 2016. № 1. С. 22–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_1_5.

40. Дутова Н.В., Лесік Є.С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн. Економіка і організація управління. 2019. № 1(33). С. 43–52.

41. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022р. №2120-IX

42. Закон України від 3 березня 2022 року «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни»

43. Іванечко П. М., Іванечко Ю. М. Адаптація європейської практики оподаткування: погляд на фонд оплати праці та спецрежими оподаткування. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2015. Вип. 1(2). С. 91-94.

44. Камеральна перевірка форми № 1ДФ – лише протягом 30 календарних днів URL : <https://news.dtkt.ua/law/inspections/42517>.
45. Каширіна М. П. Податковий аудит – нове напрямок аудиторської діяльності. Аудиторські відомості, 2009. № 8.
46. Кисельова І.А. Будівництво: постановка податкового обліку: практичний посібник. М: Податок Інфо, 2007.
47. Кіслов Д.В. Податкове навантаження: як розрахувати і навіть контролювати. Справочник економіста. 2019. № 7.
48. Коба О.В., Горбенко Я.О. Оподаткування доходів фізичних осіб: закордонний та вітчизняний досвід. URL : <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/3584> (Дата звернення 10.11.2023 р.)
49. Кононенко Л.В. Організація обліку і аудиту розрахунків за податками та платежами в умовах використання сучасного інформаційного забезпечення. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2020. Вип. 1–2. С. 202–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2020_1-2_19 (дата звернення: 29.04.2021).
50. Конституція України. Відомості Верховної Ради України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
51. Косміна Р.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік: навч. посіб. / за ред. Ю.Д. Чацкіса. К. : Вид-во «Вища шк.», 2017. 255 с.
52. Крисоватий А.І. Податкова система: навчальний посібник. Тернопіль: Картбланш, 2004. 464 с.
53. Кривіцькій В.Б., Нікітішін А.О. Адміністрування ПДФО. Фінанси України. 2009. № 4. С. 3-14.
54. Кругляк, З. І. Податковий облік та звітність у сучасних умовах: Навч. Посібн. -2-ге вид. К.: ІНФРА-К, 2015. 352с.
55. Лагун М.І. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств при визначенні його потенціалу. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 9. С. 64-69.

56. Лагун М.І. Методика системного підходу до формування комплексу показників фінансового стану підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 6. С. 40-44.

57. Лапіна О. Г. Зближення бухгалтерського та податкового обліку: передумови та проблеми. Податкова політика та практика. 2008. №5. URL.: <http://ej.kubagro./2015/03/pdf/100.pdf>

58. Легкоступ І.І. Податкові системи в умовах глобалізації: проблеми взаємодії та перспективи розвитку / І.І. Легкоступ, К.В. Кацуба // Бізнес Інформ 2014. № 14. С. 259–263.

59. Линник О.І. Збалансована система обліку та адміністрування податків як основний чинник легкості ведення бізнесу в країнах світу. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 21. 2018. С. 168-171.

60. Линник О.І. Сучасна вітчизняна та зарубіжна практика калькулювання собівартості продукції, обліку та управління виробничими витратами підприємства. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 6. С. 373–378.

61. Лободіна З.М. Податок на доходи фізичних осіб як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток держави. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Еконо-міка. 2017. № 6(34). С. 52–57.

62. Луніна І.О. Визначальні фактори динаміки доходів бюджетів України у 1997-2002 рр. та шляхи подолання негативних тенденцій. Бюджетна політика та боргова стратегія України у 2003 році. К. : Ін-т економічного прогнозування НАН України, 2002. 96 с.

63. Магопєць О.А. Визначення сутності поняття «оподаткування» в контексті його сприйняття як соціального процесу. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки. Вип. 33. Кропивницький : ЦНТУ, 2018. С. 111–119.

64. Макаренко А.П., Котова Н.В. Удосконалення обліку і контролю оподаткування та сплати ЄСВ та ПДФО із заробітної плати працівників суб'єктів господарювання. Ефективна економіка. URL : <http://surl.li/pfvpl>

65. Малишкін О. Про статус податкового обліку українського

підприємства. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 2. С.48-57.

66. Масленніков Є.І., Гусєв А.О. Оптимізація податкових платежів та її вплив на рівень доходів державного бюджету. Економіка. Фінанси. Право. 2019. № 5/2. С. 31–35.

67. Масленніков Є.І., Гусєв А.О. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: поточний стан та шляхи реформування. Причорноморські економічні студії. Випуск 57. 2020. С. 47-50.

68. Методичні рекомендації щодо організації та проведення камеральних перевірок податкової звітності платників податків, крім перевірок декларації про майновий стан і доходи та декларації платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця. Затверджені наказом Міндоходів за № 165 від 14 черв. 2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://docs.dtkr.ua/doc/1041.54175.0#pn228>.

69. Мірчев О.В. Проблеми і шляхи нарощування податкового потенціалу у світлі реалізації окремих принципів податкового кодексу України. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2011. № 2(14). С. 134-138.

70. Назаренко І. М., Сема В. О. Аудит розрахунків з бюджетом: організаційно-функціональні та методичні основи. Агросвіт. 2019. № 20. С. 50–55.

71. Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010», затверджено Наказом Держспоживстандарту України 11.10.2010 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>

72. Непочатенко О.О., Боровик П.М., Парій Д.Ю. Оновлений механізм справляння податку на доходи фізичних осіб: проблеми та перспективи. Економіка. Управління. Інновації. 2016. № 1(16). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_1_16 (дата звернення: 01.10.2023).

73. Новак Н.П. Імплементация міжнародного досвіду обліку розрахунків за податками й платежами та застосування податково-вих важелів у вітчизняній

практиці підтримки малого і середнього бізнесу. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2019. № 1. С. 89–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2019_1_18 (дата звернення: 30.04.2021).

74. Новодворський В.Д. Про взаємодію систем бухгалтерського обліку та оподаткування. Бухгалтер. облік. 2003. №23. С. 64-68.

75. Новосельська Л.І. Інформаційні моделі податкового обліку. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.11 С. 353–358.

76. Новосельська Л.І. Методичні аспекти організації податкового обліку. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.11. С. 274–280.

77. Оподаткування юридичних осіб та аудит у сфері оподаткування [Текст] : навч. посіб. / І. К. Дрозд та ін. ; за ред. Н. С. Шалі мової. Київ : СОВА, 2017. 523 с. : рис., табл. Бібліогр. С. 502–523. 300 прим. ISBN 978-966-97637-1-6

78. Островецький В.І. Формування податкових надходжень бюджету в умовах трансформації економіки України: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01. Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. К., 2006. 222 с.

79. Панасюк Б.Я. Податковий кодекс-барометр становища у суспільстві. Економіка України. 2002. № 12. С. 12-20.

80. Петрик Е. Аудит розрахунків з оплати праці і іншим виплатам працівникам: вимоги до організації методики. Бухгалтерський облік і аудит. 2006. №12

81. Пилипенко К. А., Карпенко Н.Г. Податковий контроль за розрахунками з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб. URL : <http://surl.li/owwlp>

82. Плаксієнко В. Я. Облік, оподаткування та аудит: навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.] / В. Я. Плаксієнко, Ю. А. Верига, В. А. Кулик, Є. А. Карпенко. Київ: ЦУЛ, 2019. 509 с.

83. План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція з його застосування, затверджені наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999р.

84. Плахтій Т.Ф. Облік та аудит розрахунків за податками на сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2011. 20 с.

85. Податковий Кодекс України від 02.12.2010, № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 29.10.2023).

86. Попова Л.В. Альтернативні варіанти організації податкового обліку та їх аналіз. Управл. облік. 2006. №1.С. 76-85.

87. Порядок заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, затверджено Наказом Міністерства фінансів України 13.01.2015 № 4

88. Потієвська А.Ю. Зміни в податковому законодавстві та їх вплив на роботу бухгалтера. URL: <https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=zmini-v-podatkovomu-zakonodavstvi-ta-ikh-vpliv-na-robotu-bukhgaltera>.

89. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. Нове діло. 2000. № 15 (34). 13-20 жовтня.

90. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. №504/96-ВР, із змінами і доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр>.

91. Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати: Закон України від 12 жовт. 2009 р. № 1646-17 (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

92. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, обумовленими народженням і похованням: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2240-III із змінами і доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2240-14>.

93. Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати: наказ Кабінету Міністрів України від 13 січня 2004 р. № 5 із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>.

94. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати. Постанова Кабінету Міністрів України від 08 лютого 1995 № 100. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/100-95-п>.

95. Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1078. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1078-2003-п>.

96. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08 липня 2010 р. № 2464-VI // Інвест-Газета : Нормативна База. 2011. 21 лютого. С. 4.

97. Про колективні договори і угоди: ЗУ від 01 липня 1993р., No 3356-XII URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>.

98. Про оплату праці: Закон України від 19 квітня 2011 р. № 3231-VI (3231-17). Відомості Верховної Ради України. 2011. № 42. С. 431.

99. Прокопишин О. С., Жидовська Н. М. Організація податкової системи України. Проблеми правового, фінансового та економічного забезпечення розвитку національної економіки (галузевий та територіальний аспекти): монографія / за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро, 2021. С. 380-391.

100. Прокопович Л.Б., Шевчук С.В. Рационалізація облікових процедур визначення оподаткованого прибутку підприємств. Наукові праці. Економіка. 2016. Вип. 263. Т. 275. С. 84–90. URL: <http://economy.chdu.edu.ua/article/viewFile/107926/102854>.

101. Рожнов В. Організаційно-нормативні документи підприємства. Заробітна плата. 2017. № 1. С. 9–14 ; № 2. С. 18 –21.

102. Савченко В.М. Інформаційне забезпечення податкового менеджменту. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2018. Вип. 1. С. 214–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2018_1_25 (дата звернення: 27.04.2021).

103. Савченко В.М. Система бухгалтерського обліку як складова системи управління. Наукові праці Кіровоградського національного технічного

університету. Економічні науки. 2010. Вип. 18(2). С. 27–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_18%282%29 7 (дата звернення: 27.04.2021).

104. Салькова О.С., Чистякова Д.О. Концепція оцінки податкового навантаження як фактор підвищення інформативності показника податкового навантаження. Фінанси та кредит. 2017. Т. 23. № 22 (742). С. 1274-1280.

105. Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду: монографія / А. М. Соколовська та ін. Київ: НДФІ, 2006. 320 с.

106. Сігідов Ю. І. Податковий облік та його взаємозв'язок з іншими обліковими системами. Бухоблік у сільському господарстві. 2012. № 4. С. 27-30.

107. Сопко В. В., Завгородній В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ : КНЕУ, 2004. 412 с.

108. Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій. К.: Либідь, 1993. 368 с.

109. Танклевська Н.С. Світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Економічні науки. 2013. Т. 1. Вип. 1 (6). С. 264–268.

110. Ткаченко Н.А. Особливості документального оформлення операцій з обліку праці та її оплати. Облік і фінанси АПК. Науково-виробничий журнал. 2011. № 3. С. 79-83.

111. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. Київ : АСК, 2002. 427 с.

112. Томнюк Т.Л. Вектори оптимізації справляння обов'язкових платежів з доходів фізичних осіб. Наука й економіка. 2014, № 3 (35) С. 34–40.

113. Тулай О., Ямелинець А. Податок на доходи фізичних осіб: досвід зарубіжних країн. Світ фінансів. 1(58)/2019. С. 76-86.

114. Турчиняк Ю. Міжнародний досвід оподаткування доходів фізичних осіб. Фінансове право. 2012. № 3. С. 93–95.

115. Турянський Ю. І. Податки як суспільно-економічна категорія їх

функції та види. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.1. С. 296-302. URL:: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvnltnu_2014_24.1_53.pdf.

116. Тучак Т., Колокольна А. (2022). Цілі ефективного оподаткування доходів фізичних осіб як справедливого регулятора соціально-економічного розвитку країни. Економіка та суспільство, (46). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-68>

117. Федосов В.М. Податкова система України: підруч. К. Либідь, 1994.

118. Фінансовий облік: підручник / Я. Д. Крупка та ін. 4-те вид., допов. і перероб. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.

119. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / М. Ф. Огійчук та ін.; за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. Київ: Алерта, 2016. 1040 с.

120. Фролова Н. Б. Порівняльний аналіз факторів ухилення від сплати податків в Україні та США / Н. Б. Фролова // Економіка і прогнозування. –2014. – № 3. – С. 148-156.

121. Церпенто С. І. Бухгалтерський облік у будівництві: навч. посібн. К: КНОРУС, 2007. 400 с.

122. Цивільний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 27.10.2023).

123. Чижова Т.В. Податок на доходи фізичних осіб: наукові постулати та практичні аспекти функціонування. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2014. Вип. 6. Ч. 5. С. 103–106.

124. Чирва А.А. Удосконалення облікової політики підприємства в частині обліку ПДВ. Облік і фінанси. 2015. № 4. С. 67–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2015_4_12.

125. Швець Ю. О. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи в Україні та ЄС. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 17. С. 771–775.

126. Шевченко Л.Я. Інтегрований облік в управлінні процесом

оподаткування підприємства. Облік і фінанси. 2016. № 2(72). С. 90–95.

127. Юрчишена Л.В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. Финансы, учет, банки. 2016.

128. Castenheira M. Where the economics of personal income tax reforms meet political constraints. *Reflets et Perspectives de la Vie Economique*. – 2014. № 53(1). С. 87–111. Access mode : <http://dx.doi.org/10.3917/rpve.531.0087>

129. Cozmei C. A cross-country comparison of the personal income tax systems progressivity. *Theoretical and Applied Economics*. 2014. № 21(11(600)). С. 57–70. Access mode: <http://store.ectap.ro/articole/1034.pdf>

130. Epstein Barry J., Mirza Addas Ali. Wiley IAS 2001: Interpretation and application of international standards 2001. New York: John Wiley and Sons. Inc., 1993. 912 p.

131. Eric W. Noreen, Peter C. Brewer, Ray H. Garrison. Ray H. Managerial accounting for managers III. Title. 3rd ed.p. cm., 2014. 32 p.

132. European Commission. Taxation and Customs. Taxes in Europe Database v3. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html (дата звернення: 01.10.2020).

133. Howard M. Schilit Financial Shenanigans: How to Detect Accounting Gimmicks & Fraud in Financial Reports. McGraw-Hill, 2010. 304 p.

134. Jerry J. Weygandt, Paul D. Kimmel, Donald E. Kieso Managerial Accounting: Tools for Business Decision Making, 2004. 728 p.

135. Kieso Donald E. Paul D. Kimmel, Jerry J Accounting Tools for business decision making. Wiley, 2011. 1458 p.

136. Nataliia Pochynok, Mykola Parkhomets, Liudmyla Uniiat, Igor Matviy, Liudmyla Sybyrka, Serhii Kasian. Business Process: Modelling Based on Logistics and Management Concepts. *Sustainable Economics*. 2021. Vol. 39 No.

137. Paturot D. Average personal income tax rate and tax wedge progression in OECD countries[Electronic resource] / D. Paturot, K. Mellbye,

138. Picciotto S. The international crisis of incometaxation: combating taxhavens, capital flight and corruption [Електронний ресурс] // 15th Commonwea

lth Law Conference, 9-13 September 2007 : paper. – Nairobi, 2007. 28 p. –
Доступний з : <http://eprints.lancs.ac.uk>.

139. Pochynok N., Muravskyi V., Farion V. Implementation of electronic communications in accounting of public procurement. *Technology Audit and Production Reserves*. 2021. № 4(60), P. 6-10.

140. Reducing the Federal Tax Gap. A Report on Improving Voluntary Compliance, Internal Revenue Service. – U.S. Department of the Treasury, August 2007. – 98 p.

141. Romney B., Paul J. Steinbart Hardcover Accounting Information Systems by Marshall. Tenth Edition, 2005. 805 p.

142. Szarowská I. Personal income taxation in a context of a tax structure. *Procedia Economics and Finance*. 2014. Vol. 12.– C. 662–669. Access mode : [dx.doi.org/10.1016/S2212-5671\(14\)00391-8](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(14)00391-8)

143. Taxation trends in the European Union: Data for the EU Member States, Iceland and Norway: 2018 edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. 298 p. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_report_2018.pdf.

144. Wiley GAAP 2001: International and application of generation accepted accounting principles 2001 / Patrik R. Delaney, Barry J. Epstein, Ralph Nach, etc.: New York: John Wiley and Sons, Inc., 2000. 1128 p.

145. Zadorozhnyi, Z.-M., Muravskyi, V., Pochynok, N., & Hrytsyshyn, A. (2020). Innovation Management and Automated Accounting in the Chaotic Storage Logistics. *Marketing and Management of Innovations*, 2, P. 313-323.

ДОДАТКИ